25ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 6958 — 22 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1908 — ՇԱԲԱԹ — 12 ՉԻԼՔԱՏԷ 1326 — 3 Decembre 1908 — 25me année — N. 6958

"ԱՐԵՒԵԼՔ„
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՈՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ԳԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Կ. Պոլսոյ համար տարեկան	80 Ղ.
» » վեցամսեայ	45 »
Դուրսի համար տարեկան	108 »
» » վեցամսեայ	60 »
Օտար երկիրների համար տարեկան	35 Ֆր.
» » վեցամսեայ	20 »

Թղթատարի ծախքը մեր վրայ

10 ՓԱՐԱ

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

آره‌ولك
ارمنیجه یومی و سیاسی غزته
صاحب امتیازی قره‌کین بویاجیان
درعلیه غلطه

AREVELK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

10 PARAS

ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ

ՕՍՄ. ՅԵՂԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Օսմ. հայրենիքին ազատագրութեան վաստակէն զատ, մեր տեւականութիւնը անխարիար հիմերու վրայ հաստատող միակ ու բացարձակ պայմանը,— շատ մը յոյժ կարեւոր պայմաններու մէջ,— պիտի ըլլայ այն համերաշխութիւնը որ պիտի տիրէ Թուրքիոյ բոլոր ցեղերուն մէջ անխտիր։ Այսինքն, եթէ այս համերաշխութիւնը գոյութիւն չունենայ, հիմակուընէ իսկ կրնանք ասանց երկիւղայնելու ըսել թէ այս երկիրն ապագան,— և մօտաւոր ապագան,— վտանգի տակ է։

Մոլեռանդ ցնորամտութիւններու և կարճամիտ եսասիրութենէ կարգը դասելով այն ամենայփեղ և «տիրող տարր»ին համար բոլորովին անպատուաբեր յայտարարութիւնները, զորս անցեալները կ'ընէր Թուրք թերթ մը նոյնիսկ սահմանադրական Թուրքիոյ ոստանին մէջ, խոնարհաբար կը կարծենք թէ այն օրը որ «տիրող տարր»ի և «տիրուող տարրերու» ինդիր յարուցուի՝ հակառակ հաւասարութեան և եղբայրութեան սկզբունքին՝ որուն առՁեւ բազկատարած և ՀնՁասպառ կ'երկրպագեն «տիրող տարրի» դաղափարին կուսակիցները, այն օրը լմնցած է մեր երկրին երջանկութիւնը և դատապարտած ենք որոք դառնալու այն գիշակեր անդղներուն որոնք մեր երկրին սահմաններուն վրայ թառած՝ ակնդէտ յարմար բոպէի մը կը սպասեն յարձակումի սկսելու և իրենց թունաւոր մագիներուն տակ ըդկուելու համար այս թանկագին պատասը։

Այս տեսդելի արդիւնքին միակ հեռասպատկերն իսկ բաւական է կասեցնելու համար Թուրքիոյ ցեղերէն իւրաքանչիւրը՝ համերաշխութեան գործը քանդելու իր չարժումին մէջ, թէ ըլլայ ատիկա Թուրքը, Հայը, Յոյնը, Հրեան եւայլն։ Բանէ է որ, երբ այսքան փափուկ հարցի մը վրայ ոմանք գլխիկայր և անխորհրդաբար կ'իյնան՝ ամէն բան վտանգելու ոճրական դիտումով մը, ուրիշներ առաջ անցնելու են թող չտալու համար որ հայրենիքը ձեռքէ ելլայ։

Թող ամենէն մոլեռանդ ազգայնականներն ալ գլուխ ծռեն այս ճշմարտութեան առՁիւ. առանց բացարձակ համերաշխութեան օսմ. բոլոր ցեղերուն մէջ՝ չի'ք փրկութիւն։ Իսլամ տարրը, որ անչուշտ ստուարագոյն տարրն է այս երկրին, միս մինակը անբաւական է պատրաստելու և կատարելագործելու Թուրքիոյ երջանկութիւնը և ապահովցնելու անոր ամբողջականութիւնը։ Ոչ-իսլամ տարրը, միւս կողմէ, իր ներկայացուցած բոլոր անստգիւտ յատկութիւններովը, կոչուած է մեծագոյն դերը խաղալու օսմ. տէրութեան ամբարտաւանութեան և անոր յաւերժացումին մէջ։

Երկար դարերու նախընթաց մը և անհերքելի իրողութիւններ կուգան կը հաստատեն այս ճշմարտութիւնը։

Անհերքելի է որ դարաւոր կենակցութեամբ մը, Թուրքիոյ զանազան ցեղերը խորապէս ճանչցած են զիրար։ Իրարու մասին կարելի չէ սխալիլ։ Կարելի չէ յիմարաբար ուրանալ այդ ցեղերէն իւրաքանչիւրին յատկանշող ձիրքերը, և ատոնցմէ բխած օգուտին բաժինը զոր Օսմ. կայսրութիւնը քաղած է՝ քաջալերելով, խմբելով ելլալով հանելու համար վերջապէս հիմակուան վիճակին։

Արդ, ինչ եղած է տիրող տարրին դերը, հինգ դարէ ի վեր, այս երկրին մէջ։ Զէնքի ուժով յառաջացած, զէնքով իր դիրքը պահպանելու սոսկալած, Թուրքը առաւելապէս զբաղած է այն գործոններուն պատրաստութեամբը որոնք թէև մէկ կողմէն աչխարհակալուած երկրի մը ժամանակաւոր պահպանումը կ'ապահովեն, բայց որոնք, միւս կողմէ, երբեք չեն նպաստեր երկրին բարգաւաճմանը, անոր տեւականութեանը և անոր զեռեղմանը այն մակարդակին վրայ, ուր կը դտնուին այսօր քաղաքակրթուած ազգերը։ Թուրքը զինուոր է, պաշտօնատար է, խստակամ ու լճացած արհեստաւոր է, նստուկ ու դանդաղ կեանքի վարժ, գործունէութեան և յառաջդիմութեան ասպարէզներու հետեւելու ոչ-տրամադիր, իրերու բնական ընթացքով՝ իր իսկ երկրին զարգացման գործը ստիպուած յանձնելու իր բնակակից ուրիշ ցեղերու, դլխաւորապէս Հայուն, Յոյնին, Հրէայնին։ Իրաւ է որ, աւելի շիտակ պիտի ըլլար խոստովանիլ թէ Թուրքը, որ իբրեւ աշխարհակալ տարր՝ երկրին պահպանութեանը գործը ստանձնած էր, ատոր մէջ ալ չկրցաւ իր պարտքը կատարել. օսմ. կայսրութեան նախկին սահմանները անէզօրէն խախտուեցան, քայքայուեցան. երկիրը պատառ պատառ եղաւ. ուրարտութեան պէս բան մը էր ատիկա. երկրապաշտպան զօրութիւնը, քայքայուած և անկազմակերպ, թող տուաւ որ այդ սահմանները ետ քչուին, կծկուին, պզտիկնան։ Երկրին վաճառականութիւնը գրեթէ բան մը չի պարտիր Թուրքը տարբերին, որուն քով առեւտրական ոգին գրեթէ բոլորովին կը պակսի։ Արհեստները, իրենց այլ և այլ ճիւղերով, գրեթէ բնաւ ներկայացուցիչ չունին տիրող տարրին մէջ։ Դիտութիւն, դեղարուեստ՝ նմանապէս։

Միւս կողմէ, բարեկամաբար, «տիրուող տարրերը» յաջողած են լրացնել երկրին զարգացմանը անհրաժեշտ եղող պայմանները, որքան որ Թոյլ տուած է քաղաքակրթութեան յետին տարն իսկ անգիտացող բռնակալութեան երկարատեւ և մահաբեր շրջան մը։ Եւ եթէ ճշմարտութիւնը խոստովանիլը մեղք մը չէ, թող մեր Թուրք եղբայրները մեղի հետ ըլլան ընդունելու որ եթէ Հայ, Յոյն, Հրեայ տարրերը իրենց ցեղային յատկութիւնները խպաս դրած չըլլային այս երկրին յառաջդիմութեանը՝ բոլորովին անոպատ պայմաններու տակ, այսօրուան օրս, սահմանադրական ըէժիմին տակ, բոլորովին քարուքանդ եղած խեղճուկրակ երկրի մը դէմը պիտի դտնային ինքզինքնիս։ Դարերէ ի վեր հալածուած հաբրստահարուած Հայը՝ իբր երկրագործ՝ Անատոլուի արիւնոռոգ հողին վրայ՝ արդիւնաւորող գերադանց տարրը եղաւ, հողը մշակեց, արդիւնաւորեց, ապրեցուց, տեւել տուաւ, երբ միւսներն ժամանակ իր անձիսուքին դժոխային դործը կը շարունակէր անողորմաբար։ Հայը, Յոյնին և Հրեայնին հետ, Թուրքիոյ վաճառականութեան մեծ և անպարտելի դործաւորը եղաւ. աչխատեցաւ երկրին չէնութիւնը և յառաջդիմութիւնը. արհեստը իր բոլոր ճիւղերով ի'նք՝ Հայն էր որ ճարտարարուեստ մշակեց. տրուեստի ռազմիքան եղաւ. օսմ. թատրոնը հիմնեց, դեղարուեստի ճաչակը ներշնչեց։

Յոյնը նմանապէս. Սեւ Ծովու և Արշիպելագոսի եզերքներու և կղզիներու այս աչխոյժ, գործունեայ, արդիւնաւորող ցեղը անագին ու սքանչելի տարր մը եղաւ՝ Թուրքիոյ պող երակներուն մէջ կենդանութեան յաջող մը միշտ անպակաս պահելու համար։ Հրէլին հանճարին այս ներկայացուցիչը իր բարիքը տարածեց տիեզ Թուրքիոյ ամէն կողմը, թէ՛ վաճառականութեան և թէ արհեստներու մէջ։ Դալով Հրեային, անիրաւօրէն անարգուած այս ցեղը անուրանալի բաժին մը ունի Թուրքիոյ կանգուն մնալու գործին մէջ՝ բռնակալութեան դարաւոր շրջանին։ Հալածուած ինչպէս հայը, իր մրջնային գործունէութեան բա'ն մը կարող չեղաւ Թուքը կանգնիլ. գործեց ու գործեց, խոնարհելով, համակերպելով, չողոքրդելով երբեմն, բայց գործելով։

Այս երեք ցեղերը մոյթերը եղան Օսմանեան Կայսրութեան երեքուն չէնքին. իրե'նք կրեցին բոլոր աղէտները, բոլոր հալածանքները, բայց իրե'նք եղան գործողը, դատողը, արդիւնաւորողը, մինչ Թուրքը, իր ցեղային ընդոչ տրամադրութիւններովն իսկ, վայելող տարրը եղաւ, անդիտակից այն պահանջներուն որոնք ժամանակակից քաղաքակիրթ մարդկութեան կեանքը կ'ապահովեն ու ցեղերուն կուսան տեւականութեան երաչխիք։ Անչուշտ բնաւ տարակոյսի տակ չէ որ այս ցեղը, բնապէս ազնիւ, բարերարող, համակիրողող, և օժտուած յառաջդիմութեան պայմաններուն հաւասարելու ընդունակութեամբ մը, պիտի վերջապէս մտնայ աչխատութեան և գործունէութեան ճամբուն մէջ, միանալով Յոյնին, Հրեայնին և Հայուն։

Բայց այս արդիւնքին համար՝ կենսական ու բացարձակ պայման մը կայ. համերաշխութիւնը։ Մեր Թուրք եղբայրները ա'լ արմատախիլ ընելու են իրենց հոգիներուն մէջէն այն արհամարհանքը որ կը տածուի ոչ-իսլամ ցեղերուն դէմ։ Կրնամ ըսել որ այս միակ բանին մէջ կը կայանայ Թուրքիոյ յաջողութիւնը այն կուսանին վրայ, ուր եկ ։ յանգեցաւ վերջապէս։

Ու այս արդիւնքը ձեռք բերելու գործը իսլամ զարգացած դասակարգին կը պատկանի, մա'նաւանդ Թուրք մտաւորականներ, այս տեսակէտով, պարզապէս մեր երկրին երջանկութեանը դէմ դուցէ անդիտակցօրէն պատրաստուած դաւադրութիւններ կը նկատեմ Թուրք կարգ մը պաշտօնական մարդոց ընթացքը։ օրինակի համար, Ամէնէ Բիրա պէյի պէս հոյակապ ու հեղինակաւոր անձնաւորութեան մը, Մ. և Յ. Օսմ. Բոմիթէին էն կարեւոր անդամներէն Մուսթաֆա Պէհա պէյի՝ «թէթ Հայերը նորէն իւրաքանչիւր ասարրը քէսէրեր»ի դէմ բարբարիկ յայտարարութիւնները։ Բէն, վրիժառութիւն, թշնամութիւն և ուրիշ սեղ զգացումներ ասանկ յայտարարութիւններով չէ՛ որ մէջտեղէն կը վերնան։ Հաշտութեան և եղբայրութեան և խաղաղութեան երդիկներն դեղադանակ ձա'յնը պէտք է բարձրացնել ամբոխներու, դեռ սրեան ծարաւի խուժաններու ապառնացող փաղանգներուն վերեւ. հա'դ է մեծութիւնը, յաջողութիւնը, երջանկութիւնը։ Ու ատո'վ միայն ձեռք պիտի բերուի Համերաշխութիւնը Թուրքիոյ բոլոր ցեղերուն մէջ, որ sine qua non պայմանն է օսմ. Հայրենիքին վերջնական փրկութեանը ու տեւականութեանը։

Եր. Սրմաքէեանլեան

ԽՕՍՈՒԼՈՒԹՈՒԹ

Ան որքան պարապ մարդ կայ եղեր Պոլիս, ո՛վ մեծդ Ալլահ։

Հինդշաբթի օր Բերայի քուէտուիւրուն եռեւէն դացող սոսկալի վիթխար թափօրը criterium եղաւ պանդոյշներու աչխարէին։

Զբաղնդիր մարդոյ դործ մատակարարեց Սահմանադրութիւնը։ Կեցցէն Նէսլի և Էնվէր։

Զորս ամիս է դլուխս քերելու ժամանակ չունիմ բան մը չընելու դատապարտուած մեր հայրենակիցները։

Իզմիրլեանը կուգայ՝ ծովեզերք կը թափի, Սապահէտտինի կառքին եռեւէն հազարաւոր հետեւողներ կան, Ձերաղը Խասգիւղ կը վերադառնայ կոր, կամուրջին վրայէն անցնելու հնարը չկայ։

Պարապ մարդերը եթէ բանի մը օդուտ չունին՝ դոնէ կը ծառայեն քաղաքի մը բարեղարդութեան։

Պարապ մարդը այն է թափօրի մը համար ինչ որ է մամը լուսավառութեան։

Եթէ պանդոյրը դոյութիւն չունենար, պարոն Բիէր Ֆիեռ մեռ մինակը պիտի բռնէր Օթել Բանթիսնոթպի համար։

Փուռ, բայց ոչ անօգուտ մարդիկ են պանդոյրները։

Ինչպէս չհանած փաչավրայէդ Թուղթ կը չինուի, այնպէս պարապ մարդերէ processionներ կը կազմուին կոր։

Երկինց դատին տակ անպէտ բան չկայ։

Ամէն օր կը լսենք կոր թէ Ափրիկէի խորերէն փիղերու թիւը երթալով կը պակսի կոր, որովհետեւ միւս կողմէ կ'աւելնայ կոր փղոսկրէ կոթով դործիքներու և սպասներուն պէտքը և վաղը փոխանակ անասուններու դիշատող զարդը ըլլալու, կը վերածուի կոր անմեղ և պարզ descente du lit-ի վիճակին։

Օրին մէկը դուցէ դաղան չգտնուի աչխարհս վրայ, բայց պանդոյրը կայ և պիտի մնայ յաւիտեան։

Պանդոյրը պոլսական պային (Lune) ամէնէն չտեսեան մէկն նմանչն է։

Մէչտ դործի վրայ է պանդոյրը։ Մի կարծէք որ միմիայն իր հաճոյքին համար է որ փողոցներուն մէջ մտն կու դայ։ Ոչ, դլխուն մէջ նպատակ մը կայ, որուն եւ տեսէն կը վազէ և որուն պիտի հասնի, հակառակ այն հազար սրդելիներուն որ ճամբուն երկայնքը դէմը պիտի կանգնին։

Տեսակ մը coquetterie կը դնէ սակայն իր նպատակը ծածկելու, չի նմանիր Ակիլօ-Սաքսոն ցեղին, որ փութիլոտ և լայն քայլերով կը յառաջանայ, կարելի եղածին չափ շուտ հասնելու համար նպատակին, որովհետեւ իրեն համար ժամանակը դրամ է, մինչդեռ մեզի համար... թղթի կոր մը միայն։

Պանդոյրը սանակ չանխնդիր մտածումներ չունենար և սարը համար է որ չայլօրէն կ'ապառէ բաղդատիմդիր իր վազքին մէջ ժամերու և վայրկեանները դանձերը որոնց վրայ այնքան ժլատօրէն կը հսկեն ուրիշները։

Զրաղում չունեցող մարդուն քով մատպիչ հայեցողը կայ որ օրերով կամուրջին վրայ կը կանի ձկնորսներուն ուսկուտրի բռնելը դիտելու համար և կը համբէ թիւը մավուանաներու մէջ աչխատող բեռնակիրներուն։

Մատպիչ հայեցողը վանդաւոր արարած մը չէ և ոչ ալ հաճելի տիպար մը։ Զկրօ մը սոսկ, որուն սովոր ենք հանդիպիլ որոշեալ տեղերու մէջ։ Իր ներկայութիւնը անախորժ չի թուիր մեզի, ինչպէս մեր ուշադրութիւնն չեն գրաւեր օդային կոպի կոտորները։

Կարծես իր կամքէն անկախ պատճառէ մը մղուած պանդոյրը կը թափառի հոս ու հոն և դերձակին դյժ մը կայ որ կ'ուսումնասիրէ զինքը այն փողոցին մէջ և ճիշդ այն վայրկեանին որ ձի մը դեռին կը սահի, կառք մը իր անիւը կը կոտրէ, կին մը կը մարի, երիկ մարդ մը կաթուած կ'ունենայ, օթօմպիլ մը կայ en panne.

Մինակ հանդիսատես ըլլալով չի բաւականանար։

Եղելութեան վրայ խորհրդածութիւններ կը կատարէ բարձրաձայն, պատասխանատուութիւններ կը ճչդէ և արկածեալին ձեռքէն բռնելով քաջալերիչ խօսքեր կ'ուղղէ անոր.

Հաղար պզտիկ պատմութիւններ կան քովը stock մը հետաքրքրական միջադէպերու և անմոլցմէ քանի մը հատը կ'արտասանէ քովը գտնուողներու հաճոյք պատճառելու համար միայն։

Փողոցի մանրանկար առանձիներու մէջ, պանդոյրը պարդ figurant մը չէ, այլ դործօն դերակատար մը։

Եւ զարմանալին հոն է որ մինակ երիկ մարդոյ արուած է պանդոյր ըլլալը։

Այդ բառը իդական չունի։ Իսկ երբ կինները պանդոյր ըլլալ կ'սկսին, այն ատեն անուն կը փոխեն և կը դաղրին մեր գլուխան վարուկ ոնոր ըլլալէ։

Մայթի մը վրայ հեռադրական գերանին պէս անդարժ կեցած թափօրին անցնիլը դիտելու հինդշաբթի։

Ինչպէս Անգիլի թատրոնը լեցնող սովորական թիպեր կան որ գիշեր մը չեն պակսիր, այնպէս մարդեր կան որ դատապարտուած են ամբոխը կազմելու յաւիտեան։

Ասոնց մէջ ամենէն աչքի զարնող դասակարգերն են, քամանտառը, նոր ոտքի ելլող հայրենասէրը, կարմիր-ճերմակ cocardeը յուսադրող պարոնը, ծափ զարնելու համար ծնած մարդիկ, դիւրահաւատ կիներ և բուլուսպանիութեան ամբոխները։

Ամբոխին մէջ ստուար թիւ կազմողները անոնք են որ ձրիապէս օգտուիլ կ'ուզեն կիներու բարակ շրջազգեստներու տակ պահուրտած դանձերէն։

Հայրենասիրութեան երեսէն ինչեր քաշեցին կիներու փափուկ միտքը։

Ձիմպիի սիրահարները անօթի չեն մնար կոր Սահմանադրութեան հուչատմէն ի վեր և Բերայէն Պոլիս փոխադրուած քուէտուփերու եռեւէն դացող պանդոյրները չի ձանձրացան հինդշաբթի օր։

Կարմիր և ճերմակ դոյներ կառքերու մէջ, պատուհաններէ վար, կուրծքերու վրայ, զինուորներու առՁեւէն, իսկ կապոյտ՝ կիներու եռեւն։

Երեք գոյներու ներդաշնակութիւն է այս, որով կազմուած է ազատութեան ծանօթ դրօշակը։

Գ. Ալիքեան

ՊՈԼՍԷՆ ԷՋՄԻԱԾԻՆ

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

ՕՇԱԿԱՆ ԵՒ ԱՇՏԱՐԱԿ

2 Նոյեմբեր

Այսօր ա'լ ոչինչ ունինք. վանքին պարիսպներն ու կոմարները քիչ քիչ ծածրութիւն կը զդացնեն մեզի, դուրս նետուիլ, Սարգսի լայնութեան մէջ կորսուիլ, հիւլէանալ, դա՛ս ինչ որ անհրաժեշտ կարիք մը կը դառնայ։

Եւ դուրս կը նետուինք։

Օշականը ունինք սրտերնուս մէջ ու չրթունքներնուս վրայ, Օշական է որ կը քաչէ մեզ իրրեւ թէ բռնաբար։ Կառքով մէկ ժամ։ Կ'անցնինք Էջմիածնի հողերէն. կը սարսռանք դէպի մեր լեռները որ հեռուէն մօտիկ կ'երեւին և քանի կը յառաջանանք՝ այնքան կը հեռանան արեւելեան հորիզոնը։ պէս ճերմակ հագուած։ Մառաը այսօր բնաւ ցոյց չի տար ինքզինքը, Սարդսի դագաթ արեւովն ալ սորեր բոլոր մշուշներու մէջ է։ Մշուշնե՛ր... ասոնք ալ զարմանալի հոս. ամպի խուշտ կոտորներ են կարծես որոնք վար իջած կը պառկին մոս մոս. թերեւս ծայրով մը կցուած երկնքի՝ չորս կողերով օդէն ուսկոս Պետրոսի կասէն պէս։ Հեռուն, Արարատ ամբողջ երկայնութեանը վրայ ամպերէն դուսի մը որ կը սքօղէ զանի սպիտակ պաստառի մը պէս։ Ցանկարծ Ֆասանը, վարը քարերուն մէջէն կը շարունակէ իր յաւիտենական գնացքը՝ ժայռերուն զարնուելով և ազմալից։ Ուղղին ամիսիթատրի ձեւով մը կը պտուտկի վերէն վար, վարէն վեր. և կը յանգի Օշականին։ Ս. Մեսրոպայ եկեղեցիին կաթուղիկէն կը բարձրանայ դիւղին վրայ՝ իր պահպանութիւնը ներքեւ առած զանի։ Սրտի զղղանքով, անօրինակ յուզմունքով կը գտնես ինքզինքդ եկեղեցիին մէջ, բոպէները ա'լ ծանր կուդան առապարանքիդ։ Ձախ կողմը, քանի մը ատիճան վար, մութ մատուռին մէջ կը հանդչի մեր Նշանաւորներու դտիչը, հոյակապ Տարոնեցին։ Իր տապանաքարը հողէն դրիկ մը վեր, ոտքիդ առՁեւ, ոտքիդ հաւասար է։ Ի՞նչ փոյթ, կ'խնամ այդ քարին վրայ, կը փարիս սրտովդ ու հոգիովդ, և այդ նկուղին մէջ, այդ ցածութեանը մէջ կը գտնես բարձրութիւնը հոգիի մը որ իր ճառագայթներուն մէջ ընդգրկած է Ազգի մը ապագան ու դարերու յաւիտենական չարունակութիւնը։ Ա՛լ ո՛չ քարը

"ԱՐԵՒԵԼՔ„Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ՍԱՄՈՒԷԼ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

(68)

ՀԱՆԱՊԱՐՀՆԵՐԸ ԲԱԺԱՆՎՈՒՄ ԵՆ

Ը.

ՇԱՊՈՒՀԸ ԶԱՐԵՀԱՆԻՆ ԱՒԵՐԱԿՆԵՐԻ ՄՕՏ

Նրա զօրքերի բազմութիւնը դեռ Ատրպատական չէր հասած, բայց սոսկալի չարչափը տարածուեցաւ դէպի ամէն կողմ։ Նա գալիս էր, որպէս մի մրրկածուփ հեղեղ, ամէն ինչ ոչնչացնելու համար։ Հայոց նախարարներից չատերը՝ նրա երկիւղից՝ Թողեցին իրանց ընտանիքները, թողեցին իրանց բերդերը, և փախան դէպի զանազան կողմեր։ Իսկ մնացողները ամրացան անմատչելի լեռներում։

Հայաստանի արեւելեան մասը, որ սահմանակից էր պարսից, նա իւր առՁև բոլորովին բաց դտաւ։ Որտեղից և անցնում էր, իւր ետեից թողնում էր աւերակներ, տխուր անապատ և ամայութիւն։ Քաղաքներն ու աւանները կրակի ճարակ էին դառնում, իսկ փախչելու անկարող բնակիչները գերվում էին։ Նրան առաջնորդում էին Մերուժան Արծրունին և Վահան Մամիկոնեանը։

Նա մտաւ Բաղրեւանդ դաւառը և իւր ծանր բանակը ղրեց Զարեհաւանի աւերակների մօտ, որ կործանուած էր նրա յառաջապահ զօրքերից։

Այստեղ դիմեց նա Հայոց Տիկնոջը, Փառանձեմին, ձերբակալելու մտքով, որ այդ ժամանակ գտնվում էր Ծաղկոց լեռների սարաւանդների վրայ—Շահապիվանում։ Ծաղկոց լեռները արքայական ամարանոցներ էին։ Բայց մինչև նրա հասնելը, Հայոց Տիկինը խոյս տուաց և տասն ու մէկ հազար զինուորներով մտաւ Երասխաձորի Արտագերս բերդը։

Առաւօտ էր, այն ոգելի առաւօտը, որի միւս օրը Շապուհը պէտք է չուէր պաշարելու Արտագերս բերդը։ Այս առաւօտ նրա հրամանով կատարուեցան այնպիսի գործողութիւններ, որ վայել չէին ոչ արքայի և ոչ մարդու։

Լուռ և տխուր հոսանքով վազում էր Արածանին (Եփրատը) կարծես, չը տեսնելու համար այն գազանային անգթութիւնները, որ այս առաւօտ պէտք է կատարուէին նրա ափերի մօտ։

Գետի մի կողմում, Նպատ լեռան լանջաց վրայ, կազմուած էին արքայական վրանները, բոլորը լայնարդի դունով, և մինը քան միւսը ուելի չքեղ և ուելի փառաւոր։ Վրանների դոնը, միմեանուելով լեռան կանաչազարդութեան հետ, ներկայացնում էին հիանալի տեսարան։ Նրա հետ էր և իւր կանանոցը։ Պարսից թագաւորները սովորութիւն ունէին, երբ կարատեւ արշաւանքների ժամանակ, կանանոցը իրանց հետ տանել։ Կանանց փակ վրանները դրսից չէին երեւում, որովհետեւ չրջապատած էին բարձր տարայփարդաններով, որ կազմուած էին սպիտակ պարատներից կազմուած, բոլորակ վանդակապատի ձեւ ունէին։

Գետեղերքի գեղեցիկ տափարակների վրայ, հեռու և հեռու, տարածվում էր ընդարձակ բանակը։ Այստեղ զետեղուած էին զօրքերի և զօրապետների վրանները։ Գոյնզգոյն դրօշակները ծածանվում էին, որ նշանակ էին իւրաքանչիւր գունդի առանձնութիւնը։

Արքայական վրանի կոնձև գագաթին դրած էր մի ոսկեղէն գունդ, որի վրայ փայլում էր պարսկական սրբազան վառը — ոսկեձոյլ, ոսկեճաճանչ արեգակը։ Այդ վրանի մէջ Շապուհը նստած էր փղոսկրեայ քառակուսի թախտի վրայ, որ զարդարած էր գեղեցիկ քանդակներով։ Այս առաւօտ հագած ունէր արիւնագոյն-կարմիր պատմուճան։ — Այդ արդէն նշան էր, որ արեան հետ դործ պէտք է ունենայ։ Գլխին կրում էր փառաւոր խոյրը, որ առՁեւի կողմից, ճակատի վրայ, մարդարտաչարտ նարօտներով կապած էր արքայական ոսկեայ գարդմանակը, որ փողփողում էր արեւոնային ճաճանչներով։ Կուրծքը, ուսերից սկսած, պատած էր գոհարազարդ ապիգակով, որ հասնում էր մինչև նոյնպէս գոհարազարդ գօտին։ Թևքերի վրայ, արմունկներից վերև, կապած էին ոսկեայ տարանոցներ։ Երկու ականջներից քարշ էին ընկած երկու ծանր գնդեր։ Իսկ աՁ ուսից ձգած էր հնայեներով լի համայիլը, որ զարդարած էր գոյնզգոյն խոշոր քարերով, և որը կոչնակի կերպով անցնում էր կուրծքի վրայով, և իւր երկու ծայրերով միանում էր ձախ թևքի տակում։ Այդ համայիլի վրայ դործ էին դրել նրա մազերը իրանց բոլոր կախարդական արհեստն ու դեղութիւնը։ Իւր թախտի վրայ նստած էր նա չոքած կերպով։ Դաւաղանի փոխարէն երկու ձեռքով բռնած ունէր մի երկաթեայ ծանր լաստ, գնդաձեւ գլխով, որ հորիզոնական դիրքով դրած ուներ ծնկների վրայ։ Նրա եռեւում հսկում էր Դրան զինակրաչտը, որ ձեռքում բռնած ունէր արքայական սուրը։ ԱՁ կողմում կանգնել էր Մերուժան Արծրունին, իսկ ձախ կողմում՝ Վահան Մամիկոնեանը — Սամուէլի հայրը։ Երկուսն էլ նրա փեսաներն էին, երկուսն էլ գրանվում էին կատարեալ զինավառութեան մէջ։

Վրանից դուրս, մուտքի այս և այն կողմերում, կարգով չարուած էին նրա դլխաւոր զօրապետները, պալատականները և այլ աւագանին։ Ամենքը լուռ էին և խորին երկիւղածութեամբ սպասում էին թագաւորի ձայնին։

Միջանսակ էր նա, թուխ դէմքով և խոշոր, վառվռուն աչքերով։ Կարճ կարած սեւ մօրուքը սփռուած էր ոսկու փոշով։ Դէմքի վրայ նշմարվում էր ամբարտաւանութիւն և խստութիւն։ Նա դտնվում էր այն սրբազան ձորի մէջ, որ լի էր անմոռանալի յիշատակներով, որ ամենահին ժամանակներից եղել էր կրօնների և պաշտամունքների որոնում։ Այդ ձորով անցնում էր Արածանին — հայոց սիրելի Ցորդանանը։ Այդ գետի նուրբական ափերի մօտ բարձրանում էր վեհապանծ Նպատը —հայոց սուրբ Սիոնն,—որի այրերում մի ժամանակ ճգնում էր հայոց Լուսաւորիչը, որի այրերում և հանգեաւ նա։ Այժմ քրիստոնէութեան թշնամի թագաւորի բանակը դրած էր քրիստոնէութեան նախկին որոնման մէջ։ Լուռ էր նա, և մտայոդ աչքերը յառած էին դէպի մի հոյակապ վանք, որ կանգնած էր նրա հանդէպ, Նպատ լեռան լանջաց վրայ։ Գեղեցիկ վանքը, իւր գմբէթների բարձրութեամբ, կարծես, մրցել էր կամենում չրջակայ բարձրութիւնների հետ։

—Այդ ի՞նչ վանք է, — դարձաւ նա դէպի Մերուժան Արծրունին։

—Դա ս. Յովհաննու վանքն է, տէ՛ր արքայ,— պատասխանեց Մերուժանը, աւելացնելով.— Այդ վանքի տեղումն էր հայոց ամենահին սրբարանների մէկը՝ Բագաւանը, որի մէջ կանգնած էր «վանատուր» (հիւրանէր) Սրամազդի մեծագանձ մեհեանը։ Ամէն մի անցորդ, ամէն մի օտարական նրա բազմաթիւ օթեւաններում հիւրասիրութիւն և դիչերային հանդստութիւն էր վայելում։ Այստեղ, իւրաքանչիւր տարի, հայոց նաւատարդանքի սկզբում, կատարվում էր «ամանորի» (նոր տարու) աչխարհասքանչ տօնախմբութիւնը։ Ներկայ էր լինում հայոց թագաւորը իւր նախարարների հետ։ Օրհնում էին հաստատված պտուղները և նուիրում էին հիւրասիրութեան տաւուծուն։ Մըշտավառ պտրոնում էր նրա տաճարում որմզդական երկնային հուրը, և քրմերի անագին բազմութիւն սպասաւորում էին սուրբ սեղանին։

Շաղուհի թուխ դէմքը աւելի մայլուսցաւ, այն տպաւորութեան ներքոյ, որ այդ բոլորը, որ այնքան նման էին, որ այնքան զուգադատչած էին պարսից պաշտամունքներին,—այժմ չը կային, վաղուց ոչնչացրած էին, և այժմ նրանց տեղում կանգնած էր քրիստոնէական վեհապառ տաճարը։

—Ո՞վ կործանեց այդ մեհեանը, — հարցրեց նա։

—Հայոց Գրիգոր քահանայապետը, — պատասխանեց Մերուժանը, — որին անմաութիւնը Լուսաւորիչ են կոչում։

—Նա՝, որ հայերին Մարդեղանց լոյսից հանեց և քրիստոնէական մոլորութիւնների մէջ ձգեց։

(Շարունակելի)

պաղ է հոս, ոչ գեղեցիկ խոնաւ. ո՛չ նկուղը՝ փոքր, ո՛չ մթութիւնը խաւարին։ Տարիները, սոսնձուելով գարերու անջրպետը կը չքանան, և ինքզինքդ կը գտաս սուրբ հողի մը չփմանը հետ, տա՛ք և դուրգուրալից։

Ուրիշներ կան որ կը հանդիպին հանելէդ, չարուած են կարճուկ ճամբուն վրայ և հեռացումի սոսկալիով դուրս կ'ելլես քաշքշելով՝ սիրտդ թողած այդ քարին տակ ու քարին վրայ, հոգիդ ծարաւուտ անուն կարօտի մը և չրթներուդ վրայ տապանին չդիտեմ ի՞նչ սեռակ մէկ տպաւորութիւնը։

. . . . . .

Տապանաքարին վրայ յիշատակներ կան այլեւայլ ժամանակներու մէջ, որոնք հոգ կ'ընդգրկին զիրար լուսեղէն պսակի մը ներս, և ասոնք են՝ Վանան Ամատունի, Փիլիպոս Կաթողիկոս՝ այդ մեծ Հայրապետը, Անդրէաս Աբբեպս. Կ. Պոլսեցի և Գէորգ Դ. Կաթուղիկոս։ Առաջինի. «Յամի Տեառն 441, փետր. 20, Վանան Ամատունի իշխան ամիսիցելով զառ ՅՕյսկան գնամին որբոյ վարդապետի Մեծին Մեսրոպայ Թարգմանչին՝ կառուցեալ է ի վերայ դամբարանիս յոմանն Նորին զեկեղեցիս զոր Նորոգեաց յամի 1640 Փիլիպոս կաթուղիկոս և ի վերջնումս յամին 1875 Նորոգեաց Գէորգ Դ. Կաթուղիկոս տրօք ժողովրդեան հայոց Երեւանայ և այլ վիճակին Ռուսաստանի։ Իսկ զտապանս կանգնեաց ի յիշատակ Կ. Պոլսեցի Անդրէաս Աբբեպս. յամին 1882 և (Ռեզ.)։»

Հին եկեղեցին հիմնովին քանդելով՝ նոր կանգնել տուած է Գէորգ Դ. 1872—1880, ինը տարուան շրջանի մէջ. բաւական մեծակալ և սիրուն։ Օչականը Եջմիածնի գիւղերէն մին է, բոլորովին հայ, 400 տուն, ունի իր սիրուն գպրոցը 150 ուսանողներով Ս. Մեսրոպի շրջափակին մէջ։ Բակին մէջ հինին տեղ կը կանգնի Վանան Ամատունի իշխանին նոր արձանը, յիշատակ Մթիմանի։ Բասալը կը գտնէ խորձոքերին մէջ՝ անուելի վիսն սկզբնական գարբուն։ Օչականը Հայրիկի սիրած գիւղն է. կիրակի օրերը, տակէ ուտի կուգայ եղեր Ս. Մեսրոպի, ամէն անգամ ալ իջնելով մատուռը, աղօթելով հոս և համբուրելով տապանաքարը, — կեդրոն համբոյրներու, և ընդմուած խորին մտածումներու մէջ, լո՛ւ, անարարու, նստած է Բասալի հոսանքն ի վար, պարզերած է այդ սրբատուէր վայրերը ուր իրրեւ պահապան հրեշտակ մը՝ կը հսկէ մեր ամէնէն մեծ սրբազնադոյն ոգին, ոգին Մեսրոպի։

Ա՜հ, այդ ոգէ՛ն, այդ ոգէ՛ն... Պիտի փափաքէի որ գտնուէր սիրտ ունեցող հայ մը կամ սիրտ ունեցող հայուհի մը, կամէր անոր գլխուն վերեւ կանգնիլ մը և անչէջ տածուած ճամանչ մը, ճամանչի կոսր մը իր առկայծ բոցովը քիչ մը լոյս տար այդ մթին խորին մէջ՝ խաւարով պատուած չթողելու այդ գերեզմանը որ իր ծոցին մէջ կ'ամփոփէ մեր լոյսը, յաւիտենական լոյսը։

Օչականէն կէս ժամ հեռաւորութեան մէջ է Աչտարակը, մեծկած գիւղ մը իր այգիներովը, իր եկեղեցիներովը. ան՝ որ կ'երգուի Ծիծեռնակին մէջ, «Ծնեան տեղս Աչտարակ», երգուած քնարի վրայ.

Գեղեցկանիստ է Աչտարակ,
Շատ այգիներ նստ ունի...
Այդ սիրուն գիւղն ունի մի գեղ,
Եւ այն լի է ձրկներով.
Այնտեղ «իսլամ» եւ «կարմրախտ»
Իսաղ են խաղում խայտով։

Ներսէս քահանան մեզ կ'ընդունի սիրալիր, տիպարը հին՝ չնչական քահանաներու, տանուտէրը միաժամանակ. օրհնեալ տուն ու տեղ իր բաղմաթիւ մանչերով, հարսներով, մոռներով։ Արեւելեան ճոխ սեղան մը բոլորիքը կը խմէ մեզ. առատութիւն պտուղներու, կերակուրներու, Բասալի համով ձուկերը. ու ասոնց ամէնուն վրայ ու ամէնէն վեր գինին, օրհնեալ գինին առանց որու ո՛չ ընդունելութիւն ներելի է, ո՛չ սեղան կը տրուի Արարատի մէջ։

Աչտարակը Ներսէս Ե.ի գիւղն է, հոս ծնունդ առած է այդ զինուորական հոգեւորականը։ Եկեղ տնակ մը ցոյց կուտայ տակաւին իր ծննդեան տեղը, որ մարգի վերածուած է, այսինքն յարգանոց է։ Չե՛ս գիտեր ի՞նչ խորհիս, ի՞նչ ըսես. հաղարաւոր մարդիկ եկեր, հարցուցեր, մեր այդ խարխուլ յարգանոցէն ներս, և անչափ սրտի վրդովմունքով յուզուած, վշտացած ու հեռացած են. ու տակաւին այսօր ալ այդ ուխտաւորի այցելութիւնը կը շարունակուի նոյն վրդովմունքով, ու ոչինչ եղած է։ Գիւղին վարչութիւնը ուղած է գնել տնակը ու մատուռի մը վերածել, բայց մուսուլմանները, չտնազդելու դիտումով, չեն հանած իր գնովը տալ։ Հիմա որ յօժար են ձեռքէ հանելու, գիւղը անբառական կը գտնուի։ Ի՞նչ ալ ըլլայ, բան մը ընել պէտք է և կ'արժէ ի պատիւ մեծ յիշատակի մը։

Այդ տանը կից են Պերճ Պռոշեանցի և Ս. Շանպուրեանցի տնակները. դրդռմելի և տարօրինակօրէն խեղճ։ Կոչոր հակադրութիւններ նիւթի և հոգիի։ Ասոնք երեքն ալ, իրենց երեսայութեան շրջանին մէջ խաղացան, զբօսնած ու կռուած են այդ փողոցին մէջ. ո՛չ ոք անչուշտ պիտի կրնար զուշակել թէ ասոնցմէ մէկը օր մը իր տիրին մէջ պիտի ունենար աղջի մը ճակատագիրը. երկրորդը կը դառնար ժողովրդոյն ամէնէն լաւ վիպասանը. երրորդը կը հրապարակէր հրապարակախօսութիւնը ի յիշատակ Ս. Նազարեանցի։

Սրտի սեղմումով մը դուրս կանգը այդ նեղկուկ, խեղճուկ փողոցէն ուր երեք կոչոր ճանապարհներ դուրս արձակուած են մեր կեանքի հորիզոնին վրայ. դիմացնիս կը բարձրանայ բլուրը, կարծեմ այն բլուրը որ Շանպուրեանցի ստանաւորներուն մէջ տեղ մը յիշատակուած է, և որ, չգիտեմ ի՞նչպէս, միաքս մնացած է։

Այս տեղ կը մնանիմ, այս բլրուն ոտա կ'առնու. դիակը ցուրտ կամարի տակ. Տարեքի փոխուին և աչխարհ կ'երթայ, կ'երթան և բլուրն և իմ յիշատակ։

Ո՛չ, ազնիւ ոգի, հո՛ն է բլուրը իր կողքին վրայ պառկած։ հոս է յիշատակդ անկորուստ պտնուած։

Ամէն քայլափոխէն աչքիդ առջեւ կը պարզուին կենդանի յիշատակներ հնութեան, կամուղիկներ, ջուրի կուռներ, լեռներու սարեր, քարեր, քանդուած պատեր, քարակոյտեր, անկումներ ժամանակին ձեռքովը ու տիրացումներ ժամանակի վրայ — ընդհարումներ հաւասարապէս ջախջախիչ ու հաւասարապէս յաղթական։ Ու ատոնց ամէնուն վրայ, նոր չէնքեր կը կանգնին հիներուն տեղ, մարդկային կեանքին չարունակութիւնը ծխաներու տակ որոնցմէ դուրս կը ծաւալանայ մուխը և թեւերի թեւերի նրբացած կը խառնուի մեր սարերու մշուշին մէջ։

Դարձեալ էջմիածին. ու վերջին գիշերն է ան։ Օգը թթուած է. անձրե՛ւ, ցե՛ւ։ Պառագամարները կիսով չափ մնկնած են, պարիսպներուն տակ դադրած է ոգեւորութիւնը։ Վանքը կը զգայ բոլորտիքդ ու մէջդ։ կ'լսուին անուշ պարանքները մտքի ու հոգիի. և մտածումն է որ կուգայ, թանձր և մթին, պաչարել քեզ,—դո՛ւրս, դո՛ւրս վանքէն։

ՀՐԱՆԴ

ՕՐՈՒԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՕՍՄ. ՆԱԻԱՏՈՐՄԸ

Զեռնոտ պաշտօնարանը, ինչպէս յայտնի է, օսմ. նաւատորմին բարենորոգմանը համար Անգլիոյ կառավարութենէն խորհրդական մը ուղած էր։ Թուրք լրագիրները ատոյգ աղբիւրէ կ'իմանան թէ Անգլիոյ կառավարութիւնը այդ պաշտօնին համար նշանակած է Սըր Ճէյմս Ֆրոս դեր-ծովակալը, այդ պարագան ծանուցանելով Օսմ. Տէրութեան։ Սըր Ճէյմս Ֆրոս ձեռնհաս և հմուտ նաւային նշանաւոր անձ մըն է։ Թուրք լրագիրները մեծ յոյս ունին որ անգլիացի այդ դեր-ծովակալին անուանումովը օսմ. նաւատորմը մեծապէս պիտի կարգուի։ Նոյն թերթերը կը հնարաւորին ամրոզ Օսմանցիները՝ այդ կարգի կարող խորհրդականի մը անուանումին առթիւ. նաեւ հնարկայութիւն կը յայտնեն Մեծին Բրիտանիոյ որ անգամ մը եւս ցոյց կուտայ իր սէրը՝ Օսմանցիներուն նկատմամբ։

ՔՈՒՐԲԻՒ ԵՒ ՍԵՒ ԼԵՌ

Արտաքին գործոց պաշտօնարանին մէջ կազմուած խառն յանձնաժողովը, որ կը բաղկանայ Օսմանցի և Սեւ Լեռնցի պաշտօնատարներէ, առջի օրը աւարտեց իր խորհրդակցութիւնները երկու կառավարութեանց յարաբերութիւններուն և սահմանագլուխին վրայ գտնուած աչտարակի մը խնդիրներուն համար։ Ցանձնաժողովը բարեկամաբար կարգադրեց այդ խնդիրները։ Պառաստուած բրոթոքոլը երկու կողմի պատուիրակներուն միջոցաւ ստորագրուեցաւ և փոխանակուեցաւ՝ Օսմ. Խորհրդարանին և Սեւ Լեռան Ազգային Ժողովին կողմէ վաւերացուելու պայմանով։ Ստորագրութիւնը գործողութիւնը կատարուելէն եւքը, Սեւ Լեռան պատուիրակները տեսակցեցան արտաքին գործոց նախարար Թէվֆիք փաշայի հետ և վերոգրեալ խնդիրները բարեկամաբար կարգադրուած բլլալուն համար գոհունակութիւն յայտնեցին։ Նաեւ իրենց հրաժեշտի ողջոյնը մատուցին՝ Կ. Պոլսէն մեկնելնուն ասթիւ։

ՀԵՐՔՈՒՄ ՄԸ

Թագվիմի Վագայի մէջ կը կարդանք.— «Վա Թէ.ռի լրագրին չորեքշաբթի օրուան թիւին այն լուրը թէ Վեհ. Սուլթանը տկար եղած բլլայ, բոլորովին անհիմն է, վասն զի Վեհ. Սուլթանը, երեքշաբթի օրը, իր ներկայութիւնը ընդունեց Մեծ-Եպարքոսը, ներքին գործոց նախարարը ու պետական Խորհուրդին նախագահը, որոնց իւրաքանչիւրին հետ կէս կէս ժամ տեսակցեցաւ։ Միանգամայն բոլորովին անհիմն են նոյն լրագրին այն լուրերը թէ ծովային նախարարը թեւակոյս. պալատ հրաւիրուեր է, բայց անհանգիստ բլլալով չէ կրցած երթալ. նաեւ Սաաsեդի այն հրատարակութիւնը թէ Երեսփ. Ժողովին բացման օրը եթէ օրը դէշ բլլայ, գահաժառանգ Բէչատ էֆ. նոյն ժողովին երթալով Վեհ. Սուլթանին անունով բացման ճառը պիտի կարդայ և Ժողովը պիտի բանայ. հետեւաբար բոլոր այդ լուրերը իրրեւ անհիմն կը հերքուին։»

ՏԱՐԱԲԱԽՏ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Թաւ.ին հետեւեալը կը գրէ վերոգրեալ խորագրով.— «Քիչ քիչ կը հասկնանք թէ իրերն ալ մարդու պէս գժբախտ ճակատագրի մը ենթարկուած են. օրինակի համար Դարաքէօյի կամուրջը, այդ խեղճ տաղտի կոսրը երեսուն տարիէ ի վեր այնքան նորոգութիւններ կրեց և այնքան կարկատաններ ունեցաւ, որ ալ անհնարագիր վիճակի ենթարկուեցաւ, բայց դեռ չկրցաւ աղաղակ նորոգութիւնէ։ Կամուրջին նորոգութիւնը և կամ մայրաքաղաքին փառքին համաձայն վերաշինութիւնը վերաբերեալ լուրերը ակամէներնիս լեցուցին։ Ժամանակին գործարանի մը հետ պայմանագրութիւն կնքուած էր նոյն կամուրջին վերաշինութիւնը համար։ Գործարանը իր ծագիրները պատրաստելով ներկայացուցած էր ծովային նախարարութեան, սակայն նոյն թուականի այդ նախարարութիւնը պղծող մարդը չկրցաւ նոյն ծրագիրները իրականացնել։ Հիմա ուրիշ գործարան մը յայտարարած է որ նոյն ծրագրին մէջ նշանակուած գինէն հարիւրին տասնըհինգ պակասով պատրաստ է շինել, սակայն ուզուեր է 30-40,000 ոսկիով կամուրջը նորոգել. ի՞նչ տարօրինակ բան. գինուութիւն կատարեցինք. բաւեցաւ մեզի թէ յառաջիկային նոր կամուրջ մը շինելու պայմանով, առ այժմ նորոգութիւնը առանձնող Անապատ գործարանը մուրակ առեր է թէ կամուրջը այդ կերպով քսան տարի պիտի դիմանայ, որով այդքան տարիներ նոր կամուրջէ մը պիտի զրկուինք։ Ամէն դատ իրրեւ ճշտի հաստատումինգատարը հարցը ոսկի պիտի արտի՝ այն գործարանին, որուն հետ նախապէս կնքուած պայմանագրութիւնը ջնջուած է։ Այդ հաշուով կամուրջին նորոգութեան ծախքը 50,000 ոսկի պիտի հանի, մինչդեռ նոր կամուրջի մը համար 200,000 ոսկի հարկ է եղեր. արդեօք այս է կառավարութեան խնայողութիւնը։

ՐՈՒՄԷԼԻԻ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ

Ռազմիկի մէջ կը կարդանք. Գրիգ Թիլիսէ, 13 Նոյեմ.— (Պուլկարական Հեռագրական Գործակալութիւն) Հոս կուգան բէսիկները և կը մեկնին Մալքօ-Թրնովօ, ուրկէ կը տարածուին Թրքօ-Պուլկար սահմանագլխի երկանքը։ Մալքօ-Թրնովօյի մէջ արդէն հաւաքուած են 4-500ը բէսիկներ, որոնք յայտնապէս անձնատուր եղած են գողութեանց և չարագործութեանց։ Զօրքերը մասնաւորաբար յարգանցները կատարելով աւարի կ'ենթարկին։ Տէրէ-Քէօյէ անցած միջոցներուն կողոպտած են խանութներ, իսկ Մալքօ-Թրնովօյի մէջ, ուր ցորեկով ձեռուած են բազմաթիւ պուլկար կիներ և երիկ մարդիկ։ 30է աւելի բռնարարութեանց փորձեր եղած են։ Ժողովուրդի բողոքին վրայ Բենիչ Ցանձնախումբ մը զրկուեցաւ, որ ի պատասխան այս գանգատներուն՝ յայտարարեց թէ «բոլոր այս ամէնը ձեր երեսէն է. քաշեցէ՛ք»։

—Սեբեզ, 14 Նոյեմ.— (Նոյն գործակալութիւն) Հոս հիմնուեցաւ յոյն և Թուրք ազգային դաշնակցութիւն մը՝ հետեւեալ սկզբունքով. Թուրքերը կը պարտաւորուին պաշտպանել յոյներու եկեղեցական շահերը, Թող չի տալ պուլկար գիւղերուն Էքզարքարանի իրաւասութեան ենթարկուիլ, միաժամանակ կարելի միջոցներն ի գործ դնել՝ արգելք հանդիսանալու համար պուլկար ազգային-կուլտուրական առաջդիմութեան. իսկ յոյները՝ ասոր դէմ Թուրք մշակութային կոմիտէի տրամադրութեան տակ պիտի դնեն իրենց նիւթական օգնութիւնները։

—Կ. Պոլիս, 14 Նոյեմ.— Այդպանական պետերէն Պոլիսիթոց, որ իր ամրոցին մէջ պաչարուած էր Թուրք զօրքերէն, յաջողեցաւ զօրքերու խիստ շղթան կտրել և լեռը ապաստանիլ։ Զօրքերու հետապնդումը մնաց ապարդիւն։

ԻՍՄԱՅԻԼ ՓԱՇԱՅԻ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Իսմայիլ Մուրիր փաշան սպանողը, ինչպէս երէկ ծանուցինք, տակաւին ձերբակալուած չէ։ Դէպքէն երկու օր առաջ Իսմիլ Մուրիր փաշա կայս. պալատ հրաւիրուած էր հեռագրով, սակայն ներկայացաւ պատերազմական նախարարին, որ հեռագիրը քննելով բաւ թէ կեղծ է և աղէկ ըրած է չերթալը։ Ոճրին իրիկունն ալ, ինչպէս ծանուցինք, պատերազմական նախարարէն նամակ մը ստացած էր, որ կեղծ էր։ Մարդասպանը, ոճիրը գործելէն եւքը, «Հոս պահանոց չկա՛յ» ըսելով կը փախչէր, զինքը հալածողները չուարեցնելու նպատակով։ Դէպքին ականատես վկաները յայտարարեցին թէ հեղինակը դիմուորական հագուստ կը կրէր։ Իսմայիլ փաշա Եէմէնի բանակին մէջ պաշտօնավարած ատեն պատճառով մը Եւրոպա փախած և յետոյ վերադարձած էր։ Իսմայիլ փաշա բանակալութիւնն չբնակին ամէնէն տարկու խաղիլեներէն էր. առանց արժանիք մը ունենալու, ժամանակին պահանջմանց յարմարելով կրցած էր մինչեւ ֆէրիգութեան աստիճանին բարձրանալ։ Ինչպէս կը յիշուի, Սամսոն դէպքին ատեն յանձնարարակն կամրջակին վրայ գտնուած ատեն վիրաւորուեցաւ տպաստմիներուն կողմէ արձակուած գնդակէ մը։

— Ոստիկանութիւնը առաջ կը տանի քննութիւնները՝ ոճրին հեղինակը ձերբակալելու համար։

ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ՎԻՃԱԿԸ

Սղերդէն նոյեմ. 16 թուականով, Բօթանասուն տորագրութեամբ և 640 բառով հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Սըղերդի մէջ հարստահարութիւններ գործող մէկ քանի չարագործներ ձերբակալուեր, ճամբաները բացուեր և զինուորական շղթաները վերցուեր են։ Քիւրտ ցեղապետներէ և անհատներէ անոնք որոնք նախորդ շրջանին կեղեքումներէն փախած էին, Սղերդ գացեր և իրենց գէնքերով անձնատուր եղեր են։ Անդորրութիւնը բոլորովին վերահաստատուեր է. նաեւ թէ Հայ և Քիւրտ օսմ. հպատակները իրարու հետ իբրեւ եղբայր կը վարուին։ Այդ հեռագիրը տորագրած են նաեւ Հայոց Առաջնորդը, քահանաները և Ասորի կրօնաւորները։ Հեռագիրը տորագրողները, ընելէ յետոյ թէ Սահմանադրութիւնը պաշտպանելու համար պատրաստ են իրենց արեան վերջին կաթիլն ալ թափել, կը յարեն.—«Կը խնդրենք որ ասկէ եւքը Քիւրտիստանը իրրեւ վարչական տեղ մը չամրասանիք, վասն զի մէկ քանի պաշտօնեաներու ապօրէն ընթացքը պատճառեղած էր այդ վիճակին։»

—Տիարպէքիրի նահանգին մէջ նոր զօրախումբ մը պիտի կազմուի Էլճէդէրէի անապատի կողմերուն մօտ տեղերու անդորրութիւնը և բարեկարգութիւնը պահպանելու։ Այդ զօրախումբը պիտի գրաւուի զինուորական բարձրաստիճան սպայի մը հրամանատարութեանը տակ և պիտի բաղկանայ նաեւ ջորի հեծած զինուորներէ։

ՁԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Աթէնքէն հետեւեալը կը հեռագրեն.— Այս տեղի օտար չրջանակներուն մէջ խրատ կը քննադատուի Ցունաստանի Երեսփոխական Ժողովին Նորընտիր ատենապետին այն յայտարարութիւնը թէ կը յուսայ քիչ ատենէն Կրէտէի երեսփոխանները ալ տեսնել իր պաշտօնակիցներուն հետ։

—Ծիսատէէն կը հեռագրեն թէ Մէքքէի ու Մէտինէի մէջ ու շրջակաները կատաղեալ անդորրութիւն կը տիրէ։

—Բուսիոյ չորքարի գործարանները Թուրքիոյ մէջ չաքարի մեծ մասնաբանոց մը պիտի հաստատեն։ Օսմ. կառավարութիւնը դիւրութիւններ ցոյց ալուած է անոնց։

—Տանտարքայի ինքնաշարք կառքի գործարանները ուզած են գիտնալ թէ Թուրքիոյ մէջ ճամբաները յարմա՞ր են ինքնաշարժ կառքերու երթեւեկութեանը համար։ Խնդիրը Բ. Դրան կողմէ հաղորդուեցաւ քաղաքապետութեան։

—Մեծ-Եպարքոսը կայս. պալատ մատոյց Մակարոյան ընտրելիներուն ցանկը, որ երեսունէ աւելի անուններ կը պարունակէ։ Ատոնց մէջ կան Ղալի Մուրատ փաշայի, պատերազմական նախարար Ռիզա փաշայի, միւիր Խտէմ փաշայի, ծովային նախարար Արիֆի փաշայի, Սպասիլլքերիսի փաշայի, Բէհայիզատէ Էքբէմ պէյի, Այտընի նախորդ կուսակալ Ցայրէ պէյի, պետական Խորհուրդին նախորդ նախագահ Թէվֆիգ փաշայի և Օսմ. Պանքային տնօրէններէն Բոնճիրի պէյի անունները։

—Եւրոպական նախարարութիւնը օրինագիծ մը կը պատրաստէ՝ Թուրքիոյ մէջ նոր կալուածներու համար մը կատարելու համար։

—Երեսփ. Ժողովի չէնքին չինութիւնները յառաջիկայ հինգշաբթի պիտի աւարտին։ Գործաւորները զիւրը ցորեկ կ'աշխատին։

—Կ'ըսուի թէ կրթական նախարար Հաղը պէյ Հռոմի օսմ. դեսպան պիտի կարգուի։ Բ. Դուռը մէկ քանի օրէն Իտալիոյ կառավարութեան հաւանութիւնը պիտի ուզէ այդ մասին։

—Ադեքսանդրիոյ մէջ նոյեմբեր 10էն 17 երկու հոգի ժանտախտ բռնուեր են։

—Օտար նիւթերով խառնուած և կամ անարատ իւղերու ամանիներուն վրայ պիտակներ պիտի դրուին քաղաքապետութեան որոշմամբ։

—Եւրոպական խորհրդական Պ. Լօռանի և ուրիշ պաշտօնեաներէ կազմուած յանձնաժողով մը խորհրդակցութիւններ կը կատարէ տուրքերու յաւելման մասին։

—Ներքին գործոց նախարար Հիւսէյն Հիլմի փաշա երկուշաբթի, հինգշաբթի ու չարաթի օրը ժամը 5½էն 7 պիտի ընդունի իրեն ներկայ գործի տէրերը։

—Եղեռնագատ առեւանը, առջի օրը, դատեց Ապտիւլգատէր անուն անձը և ընկերները, որոնք Բամպանի գիւղը մը Սկիտարի սրճարաններուն վրայ յարձակելով Հէյալի վարագոյրները և այլն պատռած ու կոտրած էին։ Ատոնք դատապարտուեցան 75ական զրուշ տուգանքի և վնասներու հատուցման։ Վերաքննիչ ատեանին ընդհանուր դատախազը վճռաբեկ ատեանին պիտի դիմէ այդ վճռին դէմ։

—Հնդկաստանի խլամներն ալ «պոյքոթ»ի ձեռնարկած են ուսարիական ապրանքներուն դէմ։

—Օսմ. կառավարութիւնը նկատելով որ հառարկի ոճիրներու համար դատապարտուած և օտար երկիրներ փախած անձեր Թուրքիա պիտի վերադառնան, հրամայեց ամէն կողմ ձերբակալել այդ կարգի վերադարձողները, որպէս զի իրենց պատիժը կրեն։ Այդ անձերուն մէկ ցուցակը զրկուեցաւ ձեռնհաս պաշտօնեաներուն։

—Ցունական լրագիրները կ'ըսեն թէ երկրական նախարարութիւնը 250,000 զրուշ զրկեր է Ցունաց Պատրիարքարանին։

—Գատգիւղցիները կը շարունակեն իրենց ցոյները Մախսուսէի դէմ, պահանջելով որ կանոնաւոր ու լաւ շոգենաւեր յատկացուին այդ գիծին։ Ուղեւորները մէկ քանի օրէ ի վեր առանց տոմսակի կ'երթեւեկեն, մանաւանդ առաջին ու վերջին շոգենաւերուն, մինչեւ որ Մախսուսէն նկատողութեան առնէ իրենց պահանջումը։

—Անմէտ Բրզա պէյ, որ անհնազանդ է, մէկ քանի օրէ Կ. Պոլիս պիտի վերադառնայ։

—Պրիսէլի հիւանդանոցներու նախկին ներքին բժիշկ տոքթ. Ժ. Քարաքօ, և Շիշլիի մանկանց միջազգային հիւանդանոցին մէջ բժիշկ, Եւրոպա կատարած ուսումնասիրական ուղեւորութենէն դարձած բլլալով քսան առաջնոյն հիւանդներ կ'ընդունի։

—Զգեստեղէններ արանց, կանանց և տղոց համար, կօշ կարասներ և ամէն տեսակ գորգեր, մետաքսեղէն կերպասներ, կանանց նորաձեւութիւններ, գոնարիղէն, ժամացոյց, արծաթապատ սպասներ եւն., կը ծախուին 75է աւելի վաճառատուներու մէջ ԿԱՐՄԻՐ Ա.ԳԱԼՈՐ Բնկերութեան միջոցաւ։ 30—7

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԼՕՆՏՈՆ, 4 դեկտ.— Ռիւթէր կ'իմանայ թէ սիալ է այն լուրը, որուն համաձայն Անգլիա դիմումներ ըրած է Օսմ. կառավարութեան մօտ՝ աւստրեւնգարական ապրանքներու «պոյքոթաժ»ի մասին և կամ թէ այդ միաքով դիտողութիւններ ըրած բլլայ։ Ռիւթէր կ'իմանայ նաեւ թէ Անգլիա Աւստրիոյ-Հունգարիոյ մօտ ալ դիմում ըրած չէ սահմանագլուխին վրայ վար գրուած սերպական իրեղէններուն համար։ Լոնտոնի իրաւեկ չբոլանակներուն մէջ կը կարծուի թէ աւստրիական ապրանքներուն «պոյքոթաժ»ը վերջացնելու լուսադոյն միջոցն է ուղղակի համաձայնութիւն մը Թուրքիոյ և Աւստրիոյ-Հունգարիոյ միջեւ։

ՀՈՌՄ.— Իտալիոյ Երեսփ. Ժողովին մէջ շարունակուեցան Յուլիսեանդի հարցասխնդման վիճաբանութիւններ։ Պ. Ֆորդիս յայտարարեց թէ Աւստրիոյ-Հունգարիոյ կողմէ Պոսնայի ու Հերսէգի գրաւումը օրինաւոր չէ և թէ իրական բռնաբարում մըն է Պերլինի դաշնադրութեան։ Նաեւ մեծապէս կը զօրացնէ Աւստրիոյ-Հունգարիոյ դիրքը Ադրիական մէջ և կը դիւրացնէ ոնոր պատճառական ծրագրին իրականացումը՝ որ է արգիլել սերպ մեծ Պետութեան մը կազմութիւնը։ Պ. Ֆորդիս ըսաւ թէ Իտալիա չի կրնար ուղղակի ընդդիմանալ կցումին և թէ իր կարծիքով Պերլինի դաշնադրութիւնը ու Երբեակ Զինակցութիւնը իրարու հետ անհամապատասխան չեն, պէտք է միշտ հաւատարիմ մնալ Երբեակ Զինակցութեան, թէև այդ հաւատարմութիւնը ծայրագեղ եղած բլլայ։ Աւստրիոյ-Հունգարիոյ արտակարգ սպառազինութեանց հանդէպ։ Ատենապետը մատնեց որ կառավարութիւնը կարենայ դարմանել այդ կացութիւնը որ Իտալիան կը մղէ պատերազմի մը վտանգն դաշնակից տէրութեան մը հետ։ Բայց երբ ընդհանրակը կացութիւնը երկարի, այն ատեն ամէն ոք պէտք է տեսը բլլայ իր կարծիքին։ Արդէն միեւնոյն ըանը կ'ըսէ Իտալիոյ կառավարութեան հրաւէրը՝ երկրին զինուորական պատրաստութիւնը լրացնելու խաղաղութիւնը երաշխաւորելու նպատակով։ Հանրապետական երեսփոխան Պ. Միրաղէլլի յայտարարեց թէ Երբեակ Զինակցութեան քաղաքականութիւնը ձախողուածի մեր թարկուած է, քանի որ Աւստրիա բռնաբարեց դաշնադրութիւնը։

ԼԻՍԱՊՈՆԱ.—Թավրիզի մէջ կարկտախառն բուռն փոթորիկներ ծագեցան։ Ուղղումներ պատահեցան, կառախմբերու յապաղումներ առաջ բերելով։ Մէկ քանի պատեր փլան. երկու հոգի մեռան։ Վնասները կարեւոր են։

ՊԵՌԼԻՆԱ.—Այս առտու Սաքսէնեան դատարանի նիստ մը ունեցաւ, որ ազգային պաշտպանութեան յանձնաժողովին պատուիրակները իրենց պաշտօնին արդիւնքը հաղորդեցին։ Զրոյցի մը նպատակով, Պ. Միլանովիչ յայտարարեր է որ համոզում գոյացուցած է թէ մեծ տէրութիւնները պիտի ճանչնան Պոսնա-Հերսէգի ձիգումը Աւստրիոյ-Հունգարիոյ կողմէ, և գալով Սերպիոյ, որ պատերազմի պատրաստուած չէ, բլլալիք փոխարինութեամբ մը բաւականանալու է։ Ներքնի արմատականները չատ բարկացած են Պ. Միլանովիչի դէմ։ Պ. Բաուիչ Կ. Պոլսէն վերադարձաւ։

ՊՈՒԴԱՊԷՍԻ.—Երկաթուղիի արկածի մը հետեւանքով մէկ քանի հոգի մեռան և 70 հոգի վիրաւորուեցան։

ՀՈՌՄ.—Կը հերքուի այն լուրը թէ Պապը ծանրապէս հիւանդ եղած բլլայ. իր սովորական յօգտաւորէն կը տառապի, որ ծանր հանգամանք մը չունի։

ՐԱԼՄՈՒՈ.— Հսկայ նաւարանի մը ծրագիրը ներկայացուեցաւ Անգլիոյ կառավարութեան։ Այդ ծրագիրը կը տրամադրէ Բլիմութի նաւահանգիստը այն աստիճան ընդարձակել որ նաւերը կարենան հանգիստ մտնել ու ելլել։ Բարիները մէկ քանի մղոն երկայնութիւն պիտի ունենան։

ՈՒՍՇԻՆԳԴՐ.—Մ. Նահանգաց արտաքին գործոց նախարարը և Ճաբոնի դեսպանը փոխանակեցին երկու երկիրներու միջեւ կնքուած համաձայնութեան վերարերեալ ծանուցագիրները։ Արտաքին գործոց պաշտօնարանը գոհ է այդ համաձայնութեան նկատմամբ հանրային կարծիքին համար (տե՛ս Արեւելքի երէկուան թիւը)։

ՔԻՒՐՏԵՐՈՒՆ ԲՈՂՈՔԸ

ԱՒՍՏՐԻՈՅ ԴԷՄ

Մայրաքաղաքիս բոլոր քիւրտ բնակիչները, Վէֆայի քիւրտ միութեան կողմէ սարքուած բողոքի ցոյցին մասնակցեցան երէկ և Պոլսոյ բոլոր վաճառատուները պարտելով, յայտարարեցին թէ պէտք չէ այլեւս աւստրիական ապրանք յանձնարարին, քանի որ իրենք վերջնականապէս որոշած են մաքսատուն աւստրիական ապրանք չի հանել և ոչ ալ փոխադրել։ Քիւրտերու այս մեծ թափորը՝ որուն կ'ընկերակցէին երեք զոյգ տաղուլ զուրնա, իրիկուան կողմ Գալատիոյ կողմն ալ անցաւ և Առեւելքի խմբագրատան առջեւ եւս Աւստրիոյ դէմ հակակիր ցոյցեր ըրաւ. «Կեցցէ պոյքոթաժ» գոչելով։ Այս միջոցին ներկաներէն բէն մին ի դիմաց քիւրտերուն կարդաց գրաւոր բանախօսութիւն մը որով Քիւրտերն ալ խոտի կը բողոքեն Աւստրիոյ դէմ, որ Օսմ. Սահմանադրութեան վերահաստատումէն ետքը, Պոսնա-Հերսէքը իւրացուց անիրաւաբար. «Այսօր մենք ալ, օսմ. հպատակ Քիւրտերս, որ 32 տարիէ ի վեր իրրեւ տարուկ կ'աշխատէինք, բայց Սահմանադրութիւնով մեր ազատութիւնը գտանք, ուստի կը բողոքենք Աւստրիոյ այս անիրաւութեանը դէմ, անիրաւութիւն մը զոր արդէն ընդունած է ամբողջ Եւրոպա։ Ուստի աւստրիական ապրանք ո՛չ պիտի դնենք և ոչ ալ պիտի փոխադրենք։ Նոյն իսկ Աւստրիոյ դէմ պատերազմ մը ծագելու պարագային՝ Քիւրտերս պատրաստ ենք ամէն միջոցներով օգնել և պատերազմի երթալ։»

Այս բանախօսութենէն յետոյ ցուցարար Քիւրտերը՝ «Կեցցէ համերաշխութիւն» «Կեցցէ Օսմանցին» և նոյն իսկ յանկարծ Քիւրտերու այս ամբոխը սկսաւ «Կեցցէ Իզմիրլեան» գոչել և ծափահարել։

ԳՐԱՏՈՒՆ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԷՍԿԻԵԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ ԽՈՐԱՍԱՆՑԵԱՆ ԽԱՆ

Կեդրոն գիտական, վիպական, դպրոցական եւ մասնեղարանի ամեն տեսակ գրքերու

ԸՆՏԻՐ ՏՊԱԳ. ՎԻՄԱԳԻՐ ՈՒ ՏՊԱԳԻՐ

Ալեցարաս, երջարեւական, ճամանապալուխ, պահարան, վկայական, վիճակագրոյց բարեհիշ, պաստանիշ եւն. եւն.

Ցանձնարարութեանց առաջին օրը օրին ու նոյնութեամբ։

Դարձանուիրիլիք միեշ կանիսկ

20—15

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ՔԱՂԱՔ, ԺՈՂՈՎԻ ԵՐԷԿԻ ՆԻՍՏԸ

Քաղաք. Ժողովը երէկ նիստ դուսաբերց Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ, նամակագրութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր և առենապետութեամբ Գարաեան էֆ.ի։ Ներկայ էին Մկրտիչ Մանուկեան

ԱԶԳ. ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻՆ ԵՐԷԿԻ ՆԻՍՏԸ

Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ, երէկ, Ազգ. Երես. Ժողովը գումարեց իր Թ. նիստը, Նախագահութեամբ Իզմիրլեան Ս. Պատրիարք Հօր։ Ազգ. Երեսփոխանները, ամէն չարաթուան պէս, չէին բաբեհաճած որոշեալ ժամուն գալ, որով Ժողովը ժամը 8ին միայն բացուեցաւ։ Ներկայ երեսփոխաններուն թիւը կը հասնէր 72ի։

Ժողովին բացումէն առաջ ներքին կանոնագրէն մէյ մէկ օրինակ բաժնուեցաւ երեսփոխաններուն, որպէս զի ուսումնասիրեն զայն։

Ատենապետը բանալով Ժողովը յայտարարեց թէ նոր երեսփոխան մը ընտրուած է Եգիպտոսէն։ Ատենադպիրը կարդաց հասած ընտրական տեղեկագիրը որուն համաձայն Պ. Վահան Թէքէեան ազգ. երեսփոխան ընտրուած է Եգիպտոսի Վիճակէն։ Պ. Վահան Թէքէեան ներկայ էր։ Յետոյ Ատենապետը յայտնեցաւ թէ Կեդր. Վարժարանի վերաբացման մասին նամակ մը ղրկուած էր դիւանին։ Ատենադպիրը կարդաց այդ նամակը որ տարագրուած էր մէկ քանի երեսփոխաններու կողմէ։ Այս մասին վիճաբանութիւններ կատարուեցան։

Զալլագեան պահանջեց որ կարեւորութիւն տրուի Կեդր. Վարժարանի վերաբացման խնդրոյն։

Զօհրապ.— Իբր տեղեկութիւն կ'ուզեմ խօսիլ Կեդր. Վարժարանի վրայ, և ոչ թէ իբր օրակարգի խնդիր։ Կեդր. Վարժարանի խնդիրը կենսական կարեւորութիւն մը ունի Ազգին համար։ Քաղ. Ժողովը սա համոզումը ունեցաւ թէ պէտք էր այդ վարժարանին խնդիրը Ազգ. Ժողովին առջեւ հանել։ Նախկին չրջանաւարտները թելադրութիւններ բերին մեզի։ Անոնց գոհացուցիչեր տուինք։ Ինամակալութիւնը տակաւին չկրցաւ իր դիւանը կազմել և ոմանք ալ հրաժարեցան։ Անդամներուն վրայ նորեր ուզեցուցինք։

Վ.Ռամ. Մանուկեան.—Առ այժմ փակուլ կը համարեմ խնդիրը։

Ատենապետը յայտարարեց թէ կ'ընդունի Զօհրապ էֆ.ի առաջարկը։

Դր. Զօհրապ.— Բացառիկ խնամակալութիւններ կազմելու իրաւունքը Ազգ. Ժողովին կը պատկանի։

Հմ. Ռամեանց.— Կեդր. Վարժարանի խնդիրը օրակարգին մէջ չի գտնուիր արդէն. խնդրեմ փակենք զայն. ուրիշ հրատապ խնդիրներով զբաղինք։

Ատենապետը յայտարարեց թէ վարչութեան կողմէ գիր մը եկած էր։ Ցոլմ. էֆ. Հինդլեան կարդաց այդ գիրը, որով կը պահանջուէր մինչեւ նոյեմ. 9 տրուած նպաստներուն հաշիւները ուղել, գաղթականներու գործ հայթայթել և եթէ գործ չգտնուի՝ նպաստները շարունակել և կարգ մը ուրիշ անօրինութիւններ։

Հմ. Ռամեանց.— Ինչ պէտք է հասկընանք գաղթականական խնդիր ըսելով. հազար հոգի կը գտնուին Պոլսոյ մէջ. հինգ հարիւրը կը բնակին Մայր եկեղեցիին մէջ։ Հիւանդութիւններ ալ ծագած են արդէն, որոնք հետզհետէ կրնան հոմանաբակի պատճառ ըլլալ։ Ասոնք գաւառներէն և արտասահմանէն եկած են։ Ուստի մեզ ալ կը բնակի Ղալաթիոյ եկեղեցին և մաս մը Բաբաղ Բէօյրիւ։ Քաղաքականաց Ցանձնաժողովը ամսոյս 9ին գործի ձեռնարկելով, տեսաւ թէ ինչ տեսակ մարդոց հանդէպ կը գտնուի։ Քաղաքականաց Ցանձնաժողովը որոշած է դումարներ յատկացնել գաղթականները երկիր վերադարձնելու համար, տեղի հեռաւորութեան համեմատ։ Գաղթականներէն հինգ հարիւրը համակերպած են երկիր վերադառնալու, բայց կը պահանջեն որ 8—10 ոսկի տրուի իրենց, որպէս զի մինչեւ գարուն ապահովին իրենց ապրուստը։ Նոյնպէս կը պահանջեն որ գաւառներու առաջնորդութեանց գրուի թէ որոշ ամսական մը պիտի յատկացուի կարօտ ընտանիքներու։ Ցանձնաժողովը անհնար գտաւ այդ պայմանը, քանի որ 450 ոսկի միայն կայ իր տրամադրութեան տակ։ 380 ոսկին յատկացուած է երկիր դարձողներուն։ Չէր կարելի այդպիսի պայման մը ընդունիլ։ Մնացեալ 500 հոգին քանի մը մասերու կը բաժնուին։ Ասոնց մեծ մասը կայտառ, ընդունակ, աշխատելու կարող են, բայց կը պահանջեն որ հոս գրամագլուխ մը տրուի իրենց, ըսելով որ այդ պարագային միայն պիտի դարձին նպաստ ուզելէ։ Կան գաղթականներ ալ որոնք կը պահանջեն մինչեւ գարուն չարունակել տրուածնպաստը։ Կարգ մը գործեր, ինչպէս Էրէյլիի ածխանքի և Ռոսոսթոյի մէջ առուտրական գործեր առաջարկուեցան։ Ցանձնաժողովը որոշած է երկիր դարձնել գաղթականները և մինչեւ այն օր նպաստ տալ ու անկից յետոյ դադրեցնել բոլորովին։ Գաղթականները կորնցուցած ըլլալով իրենց տոհմային նկարագիրը, աջ և ձախ սկսան սպառնալիքներ ընել։ Թէեւ ջանացինք համոզել զանոնք, բայց կարելի չեղաւ, որով սպառնալիքները վտանգաւոր և քրոնիկ հանգամանք մը ստացան։ Ասոնք յանդգնեցան Պատրիարքարանի վրայ յարձակիլ, և նոյն իսկ Ս. Պատրիարք Հօր վրայ յարձակեցան։ Սակայն մուրթի մէջ գործող անձեր կան, որոնք կը թելադրեն գաղթականները, որպէս զի անգործութեան դատապարտուին Վարչութիւնը և Գաղթականաց Ցանձնաժողովը։ Այս պատճառով չատ մը հրատապ խնդիրներ երեսի վրայ ձգուած են, և Ս. Պատրիարքը տիպուեցաւ. գաղթականներու խնդրով զբաղիլ միայն։ Ամէն միջոց ձեռք առինք որպէս զի Պատրիարքարանի բրեսիիժը բարձր բռնենք։ Իրաց այս վիճակին մէջ, Պատրիարքարանը պիտի տիպուի ձեռնարկի բլլալու։ Պիտի խնդրէի որ Ժողովը ըմբռնելով խնդրին լրջութիւնը, մասը մը որ մտնէ բուն գործին մէջ ու քննէ խնդիրը և յետոյ տայ արժանաւոր պատասխանը կարգ մը մարդոց, թելադրիչներու, որոնք կը խանգարեն գործը ու կ'ըմբոստացնեն գաղթականները։

Դ. Զօհրապ.—Վերի և վերոյ լուսաբանութիւն մը պէտք է տալ։

Վ. Մանուկեան.— Պէտք է դադրեցնել նիստը։

Հ. Ռամեանց.—Այսօր հարկ չեմ տեսներ հրատարակաւ պէտք եղածը ըսելու. այլ կը պնդեմ որ նախ կազմուի յանձնաժողովը։ Անունները չէ որ պիտի յայտնեմ այլ քիչ մը վեր պիտի առնեմ վարագոյրը։ Լսի թէ 450 ոսկի առինք և գոհացնելու գաղթականաց երկիր վերադարձին։ Շնորհիւ սակէ առաջարկող անիրատեսական վիճակին, չարաչար գործածուած է մեր վստահութիւնը, հակառակ մինչեւ այսօր մեր դիմումներուն՝ գաղթականներու նախորդ Ցանձնաժողովը զեռ չտուաւ իր հաշիւները և մինչեւ հիմա ալ չտար։ Կ'ուզինք գիտնալ չատ մը պարագաներ, որոնք մութ մնացած են մեզի համար։ Բայց մինչեւ այսօր հաշիւ չարուեցաւ և չենք գիտեր թէ 7000 ոսկին որո՛ն գրպանը մտաւ և որո՛նք են գեղծանողները։ Բայց երբ մենք առաջին նիստին նստաւոր դարձուցուինք, այն ատեն եկան մեր դէմ եկան և գրգռեցին անդիտակից գտնուածը։ Ես չեմ մեղադրեր գաղթականները, որոնք անխոհեմ ու անելու են, քանի որ անոնք վարժուած էին բաշխումի նախորդ դրութեան։ Մէկը չի կրնար գալ և մեր երեսին ըսել թէ գաղթականներու կողմէ եղած բանաւոր առաջարկները կը մերժուին։ Այսինքն երբ կ'ըսեմ բանաւոր, ըսել կ'ուզեմ, երկիր դացողներու և գտնուած գործի մը դացողներու խնդրանքները և պահանջները բանաւոր կը նկատուին։ Դիւրին չէ հոս Պոլսոյ մէջ այդ 1000 հոգիին անմիջապէս գործ մատակարարել, մենք կ'ուզինք մէկ կողմէ ներգաղթը դիւրացնել և մեր կողմէ միջոցներ խորհիլ որ այդ նպաստները բուն տեղին վրայ բաշխուին։

Ատենապետ.—Վիճաբանութեան նիւթը կարեւոր է և պէտք է որ քիչ մը կարճ խօսուի։ Համառօտենք և եզրակացութեան մը յանգինք։

Հ. Պոյանեան.—Դիտէք որ այն ազգը որ ըմնութեան տակ կ'ապրի. անոր անհատներուն մէջ վատ բնաւորութիւնները այնքան կարմատան։ Հետեւաբար երբ գտնեմ նիստ կ'ուզեն, կը հակնամ որ ազգ. արժանապատուութիւնը կ'ուզուի պահպանել։ Մինչեւ որ վէրքը չչօչափուի, թարմը չմարրուի, վէրքը չի կրնար բուժուիլ։ Հայի կռիւն, անհաւասարութիւնէն առաջ եկած են կարգ մը կռիւներ ու տգեղ պատկերներ։ Բուն ցաւը այն է որ մեր ազգը դեռ գրգռապատութիւնը չէ հասկցեր։ Երբ Պարիսիոյ մը կայ, երբ ժողովներ կան, ժողովուրդը ինչպէս մարդ կը ծեծէ, ըլլայ ան վարդապետ մը, սարկաւագ մը, թէ Պարիսիոյ մը։ Դեռ մեր մէջ հանրային շունչը անձնական չահէն բարձր նկատող չկայ։ Ես գիտեմ թէ կան Ամերիկայէն եկող բանաւորներ որոնք ոսկի ունին իրենց ճակատին մէջ և կ'ուզեն դարձեալ նպաստ ընդունիլ։

Ատենապետը եզրակացուց թէ մեր մէջ տիսիբլին չի կայ, ինչ որ կայ չուտէր գրեթէ գաղթականներու հարցին հետ։

Հ. Խաչատուրեան.— Պ. Ռամեանց ըսաւ թէ անհերեւոյթ ձեռքեր կան, որոնք կը խանդակեն այս գաղթականներու խնդիրը, ասիկայ բարդ խնդիր մըն է և պէտք է որ լաւ մը քննենք և պարզենք։

Պահ մը վիճաբանութիւն ծաղեցաներկայ մէկ քանի երեսփոխաններու՝ Դր. Զօհրապի և Յ. Շահրիկեանի միջեւ, երբ առաջինը իբրեւ Վարչութեան անդամ խօսք կ'ուզէր՝ Վարչութեան ներկայացուցած առաջարկներուն մասին բացատրութիւններ տալու։ Պ. Շահրիկեան ընդդիմանալով և ցեայ գաղթականներու հարցի մասին խօսելով, պահանջեց որ Հ. Ռամեանցի ցոյց տուած մութին մէջ թելադրողները ցոյց տրուին, և թէ չի բաւեր միայն Ընչ. Ժողովին գալ և ամբաստանել։ Պէտք էր որ նախ Քաղաք. Ժողովին ամբողջովին ներկայացուէր խնդիրը և Վարչութիւնը ինք պէտք էր ձայ մը խրդէր, և թէ պէտք չկար Ազգ. Ժողովին մէջ երկայն ճառեր խօսուիլ։

Ս. Դասպարեան յայտնեց թէ Քաղաք. Ժողովին վերաբերեալ խնդիր մըն է, և եթէ ան ընտրած է Դաղթականաց յանձնաժողովը, թո՛ղ հրաժարեցնէ. և ուրիշ մը ընտրէ, մենք վստահութիւն ունինք Վարչութեան վրայ։

Մ. Կիւրեղեան.— Դաղթականներու ի նպաստ և անմեղաստ խօսելու տեղը չէ հոս և ատով խնդիր չի լմնար։

Դր. Զօհրապ.— Կարծեմ տարբերակ կանոն մըն է որ առաջարկ մը բերողը բացատրութիւն կուտայ։ Դիւանին գանցաուութիւնն էր ասկիա։ Պ. Ռամեանց ինք առաջ անցաւ, անոր համար որ ինք նոյն յանձնաժողովին անդամ և երեսփոխան է։ Գալս մեր առաջարկին։ Դաղթականներու հոսանքը մեր ազգ. վերքերէն մէկն է։ Եւ վերքերուն մէկ մասը թարախ ու մէկ մասը արիւն է։ Պ. Ռամեանց թարախին վրայ ծանրացաւ և Պ. Շահրիկեան՝ արիւնին վրայ։ Նախ գիտնալու է որ հոս եկողները բուն գաղթական չեն. այլ հայրենիքէն եկողներ, հետեւաբար չատ դիւրութեամբ չենք կրնար ըսել գաղթականներու որ մեկնին երկիր։ Բայց միւս կողմէ պէտք է նկատի առնել թէ զանոնք պէտք չէ քաջալերել այնպէս որ ոմանք ուզէին միւսներն ալ ելլեն հոս գան։ Հետեւաբար վարչութիւնը առաջարկեց ոչ թէ գաղթականները իրենց երկիրը վերադարձնել, այլ անոնց ըստ կարի գործ մը գտնել։ Բարդ է այս խնդիրը. բայց մինչեւ որ գործ մը գտնուի, ինչ ընելու է. պէտք է կերակրել և պահպանել։ Քաղաք. Ժողովին ընդհ. սկզբունքը սա է որ նախ գործ գտնուի և մինչեւ գործ գտնուիլը կերակրել։ Բայց թէ՝ գործ գտնելու և թէ կերակրելու խնդիրը դժուարութեան կը բաղխի, ինչպէս բուռ. Պ. Արամեանց։ Գաղթականները, որոնց մեծ մասը զժբախտաբար երիտասարդներ են, անհանդուրժելի ապաշարկներ կ'ունեն Ցանձնաժողովին և սպառնալիքներու կը դիմեն։ Ուրիշ կը բղխին այս ըմբոստութիւնները։ Առաջին յանցանքը կը ծանրանայ Գաղթականաց Նախկին Ցանձնաժողովին վրայ. այդ անբարոյութեան սերմը ցանուեցաւ. այդ նպաստները բաշխողներուն և Պատրիարքարանի պաշտօնեաներուն վրայ կը ծանրանայ խնդիրը։ Պ. Արամեանց կ'ըսէ թէ թելադրութիւններ կան և Քաղաք. Ժողովը կ'առաջարկէ որ ասկէ առաջ եղած Գաղթականաց Ցանձնաժողովին հաշիւները քննուին, որպէս զի այսօրուանը կարենայ ճակատագաց աչխատիլ։ Բայց ասոնք խնդրին չնչին կէտերն են։ Կայ բուն դժուութեան արմատի կէտը, որ սա է թէ այդ խեղճ գաղթականները, որոնք ամենքան տառապանքներ կրած, չարչարուած են, պէտք ունին մեր գթութեան և ուշադրութեան։ Քաղաք. Ժողովը իր բերած առաջարկին մէջ կ'ուզեցնէ թէ պէտք է ընդհանուր կոչ մը ըլլայ և ազգայիններ լրացուցանեն այս գործին։

Պ. Զօհրապ կարդաց Վարչութեան բանաձեւը, որ ահաւասիկ.—

ԲԱՆԱՁԵՒ

Քաղաք. Ժողովը ի նկատի առնելով Գաղթականաց Ցանձնաժողովոյ 20 հոկտ. թուականաւ տեղեկագիրը և ատենապետ Հմայեակ էֆ. Արամեանցի և անդամ Պողոս էֆ. Մլինեանի կողմէ տրուած բերանացի բացատրութիւններուն, որոշեց Ազգ. Ժողովոյ որոշման ենթարկել հետեւեալ կարգադրութիւնները.

Ա. Մինչեւ 9 նոյեմ. կատարուած նպաստի հաշիւները պահանջել, պատասխանատուութիւնները ճշդել, և անկանոնութիւններն ու անհաւասարութիւնները երեւան հանել։

Բ. Գաղթականներէն ամէն անոնց՝ որոնց գործ մը պիտի առաջարկուի Ցանձնաժողովին կողմէ, թէ այդ գործին անպատշաճութեան և թէ չանուն անբաւականութեան պատճառաւ գործ մերժողներուն նպաստը պիտի դադրեցուցուի և այդ տեսակ անձերը պիտի հեռացուցուին Պարիսիարքարանի շրջանակէն։

Գ. Ամէն անոնց՝ որոնց Ցանձնաժողովը գործ չի կրնար գտնել, Ազգը պիտի չարունակէ իր նպաստները ո՛չ դրամական ձեւով, այլ կարելիութեան սահմանին մէջ և հաւասարութեան ու արդարութեան սկզբունքին համաձայն։

Դ. Ազգ. Ժողովը նկատի առնելով գաղթականներուն ամենադժբախտ կացութիւնը, ամէն հայ անհատի վրայ պարտականութիւն կը դնէ, մէկ կողմէ անոնց գործ հայթայթել, և միւս կողմէ դրամական և նիւթական նպաստ հայցնել Ցանձնաժողովին։

Ե. Որովհետեւ Ազգը՝ գաղթականները թէ՛ ապրեցնելու և թէ անոնց գործ դրաելու ամէն միջոցներ ի գործ կը դնէ, այս պայմաններուն մէջ, Ազգ. Ժողովին այս կարգադրութեանց հանդէպ առարկութիւններ ընելով թէ ազգային իշխանութեանց և թէ անոնց կողմէ կարգուած Գաղթ. Ցանձնաժողովին անօրինութեանց դէմ ըմբոստութիւն ընել յանդգնող գաղթականաց մէջ Ազգ. Ժողովին որոշումներուն դէմ անհնազանդութեան կոչում ընող և մանաւանդ ազգային պաշտօնէութեան դէմ սպառնալիքի և բռնաբարիչ արգելիալ ուրիշ ամէն արարքներու յանդգնողներուն դէմ ամենախիստ օրէնական միջոցներով պէտք եղած պատիժները պիտի սահմանուին։

Հայ՝նակ եղաւ.—Երանի թէ Զօհրապ էֆ. քիչ մը առաջ տուած ըլլար իր բացատրութիւնները և յանկարծ ժամանակ չանցընէինք. 1000 գաղթականներով կը զբաղինք, մէկ կողմ գնելով 1½ միլիոն հայերուն խնդիր ու սովատանջ վիճակը։ Անոնք վերջին ծայր նպաստի պէտք ունին։

Խ. Սիմոնեան առաջարկեց որ այս խնդիրը Վարչութիւնը անօրինէ և Ժողովը անցնի օրակարգին։

Վիճաբանութիւններ չարունակուցան և որոշուեցաւ այդ առաջարկը զրկել Քաղաք. Ժողովին, որպէս զի գործադրութեան դրուի։

Դադարէ մը ետք Ատենապետը առաջարկեց անցնիլ օրակարգին։ Ատենադպիրը կարդաց առաջարկները, որոնք կը վերաբերէին Երուսաղէմի խնդիրներուն քննութեանը համար կազմուած յանձնաժողովներու մասին։ Այս առաջարկները եղան էին մէկը՝ Միհրան Սեմեանի, միւսը՝ Տիգրան Եէլքէնճեանի և երրորդ մը Եր. Խէրլիկեանի կողմէ։ Այս առաջարկները կարդացուցէք ետք, Քննիչ Ցանձնաժողովներու ընտրութեան ձեռնարկուեցաւ։

Մ. Մահերեան.— Ակէ առաջ Ժողովին մէջ բսուեցաւ թէ երկու վարդապետներ պիտի աքսորուին Երուսաղէմէ. այժմ Իզմիրի Առձագանգ թերթէն կը տեղեկանամ թէ՝ այդ երկու վարդապետները Բեթլիհէմ աքսորուած են։ Արդ՝ ինչո՞ւ այդ երկու վարդապետները հեռացուցուին և Աւետիս անունով սպասաւոր մը հոս Երուսաղէմատան մէջ սպասուն գտնուի։ Վանքը միարանութիւնը չէ, այլ ընդհ. Ազգին է. հետեւաբար յանուն Ազգին կը ըսուի՝ այդ սպասաւորին դէմ, որ դեռ կը բնակի Երուսաղէմատան մէջ։ Գոհ եմ որ Ս. Պատրիարքը այդ Երուսաղէմատունէն երս. և այժմ կը բնակի Պատրիարքարանի մէջ, չուզելով միանգամայն յարկին տակ բնակիլ մէկու մը հետ որ բամբասուած ու դուրս հանուած է վանքէն։ Պէտք է այս խնդիրը կարգադրել միանգամ ընդ միշտ և Աւետիսը դուրս հանել Երուսաղէմատունէն (Ծափեր)։

Տ. Եէրիճեան յայտարարեց թէ պէտք չկայ այս տեսակ խնդիրներ Ազգ. Ժողովին առջեւ հանել։

Վ. Մանուկեան համամիտ դանուեցաւ Միրզա Մահերեանի։

Հմայեակ եպս.—կը լսենք թէ այդ Աւետիս անուն սպասաւորը 4-5000 ոսկիի հարստութիւն վաստակած է վանքին մէջ. հիմա արդէն մեր սոփեաները ունինք արդէն մեր սոփեաները ունինք կերակրելիք, աւելորդ հաց չունինք, թո՛ղ երթայ Բերայի ուզած Օթէլին մէջ բնակի, քանի որ ատոնց հարստութիւն չորթած է (Ծափեր)։

Յոր. Շահրիկեան.— Այս խնդիրներով չզբաղինք և ասոնք յանձնենք կարմուելիք Քննիչ Ցանձնախումբերուն։

Մ. Մահերեան.— Վանքը միւսը որդ մը եղած է կ'ըսեն և թէ անմիաբանութիւն կը տիրէ. բայց հոն միաբաններ կան որոնք մեծամասնութեամբ որոշումներ կուտան և Պատրիարքը չի գործադրեր զանոնք. այլեւս զառամած ըլլալուն չի յարգեր զանոնք, խաղալիկ դարձած քանի մը ըմբոստ միաբաններու ձեռքը։

Յետոյ Ժողովականները հարցուցին թէ ինչ պիտի ըլլայ ընտրուելիք Քննիչ Ցանձնախումբին պաշտօնը։ Ս. Պատրիարք Հայրը քանի մը խօսքով բացատրեց այդ յանձնախումբին պաշտօնը և աւելորդ նկատեց այդ առթիւ տեղի ունենալիք վիճաբանութիւնները և անմիջապէս ձեռնարկուեցաւ Քննիչ Ցանձնախումբի ճօթը անդամներուն ընտրութեանը։

Քուէարկուներու թիւն էր 67։ Ատաւոտի արդիւնքը.

	Քուէ
Վռամշապուհ Մանուկեան	33
Երուանդ Դարտեան	30
Լեւոն Սատիճեան	26
Պարգեւ Փափազեան	24
Դարեգին Տէմիրճիպաշեան	23
Տիգրան Եէլքէնճեան	22
Մինրան Գարագաշ	21
Ոսկիան Մարտիկեան	19
Խաչիկ Սվաճեան	19
Յակոբ Գորեան	17
Խորէն Ճամճեան	17
Յովսէփ Եուսուֆեան	16
Պետրոս Հալաճեան	15
Օհանիկ Տէրունեան	14
Բիւզանդ Պողոսեան	14

* * *

ՑԱՋՈՐԴ ԵԼՈՍԻ ՕՐԱԿԱՐԳՆԵՐ Է.

1. Ընտրութիւն Քննիչ Ցանձնաժողովոյ՝ Երուսաղէմի խնդրոյն համար (հանմամասական ընտրութիւն)։

2. Ընտրութիւն քննիչ Ցանձնաժողովոյ՝ նախորդ պատրիարքին դէմ եղած դրաւոր ամբաստանութեանց համար։

3. Ներքին կանոնագրի խնդիր։

4. Առաջարկ Տ. Հմայեակ Ս. եպս. Դիմաքսեանի՝ Օսմ. Խորհրդարանին մատուցանելի յիշատակագրի մը պատրաստութեան մասին։

ԿԱՐԱՊԵՏ ԳԱԼՓԱԵԱՆ ՀԱՄԱԼԷԳԻ ԴԵՐԻՆ ՄԷՋ

Բրթի-Շանի ձմեռնային թատրոնին մէջ վաղը, կիրակի, ժամը 8ին (Ը. Թ.) պիտի տրուի անհամբերօրէն սպասուած մեծ ցերեկոյթը, ուր Համլէդի դերին մէջ երեւան պիտի գայ մեր ամէնէն աւելի սիրուած արուեստագէտներէն Պ. Կարապետ Գալփաեան, որ արդէն եւրոպական մեծ կեդրոններու մէջ մեծապէս գնահատուած է Շէյքսպիրի կնճռոտ ու խորունկ դերերուն համար։ Պոլսոյ թատերասէր հասարակութիւնը անուշադիր պիտի փութայ ներկայ գտնուիլ այս յոյժ չահեկան ցերեկոյթին, թէ՛ բարձր արուեստ մը դնահատելու և թէ քաջալերելու համար հայ տաղանդ մը։ Համլէդի այս ներկայացման պիտի մասնակցին նաեւ Տիկին Բնար և Պ. Եր. Թօլայեան։

ՀԱՅ-ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԲԵՄ

Վ.ԱԴԸ ՊԻՏԻ ԳՈՐԾԷՆ. —

Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին մէջ ժամը 5.20ին Բրօֆ. Յ. Հ. Ճենիզեան։

*** Սկիւտարի մատուռին մէջ ժամը 5.15ին Վ.Եր. Ա. Պ. Շմաւոնեան։

*** Կէտիկ Փաշայի Ամերիկեան վարժարանին մէջ (Լանկայի եկեղեցիին պաշտամունք) ժամը 5.15ին Տր. Հ. Ս. Պարնիր։

*** Պոյպոլ Հասուքի մատուռին մէջ ժամը 5.50ին Վ.Եր. Յ. Դ. Գրիգորեան։

*** Խասգիւղի մատուռին մէջ ժամը 8ին Վ.Եր. Ս. Ցորիկեան։

ԵՐԻՏ. ՔՐԻՍ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԱՂՕԹԱԺՈՂՈՎ

Գումգարուի Բէյթին մէջ ժամը 9.30ին։ Նիւթ Ա. Յովհ. 2.14

*** Սկիւտարի մատուռին մէջ ժամ 8ին։ Նիւթ Մատթ. 21.31։

ԱԶԱՏ ԹԱՏՐՈՆ ՄԱՔԻՐԻԹԻԼ-ՊԷՇԻԿԹԱՇ

Մաքրզիւղի թատերասէր հասարակութեան հրաւէրովը այս չաբաթ գիշեր «Արեւոյն Զբօսնու»ն, «Ազատութեան Աբօքհօզ»ը և «Անեռն ու Փեսան» կատակերգութիւնը։

Տոմակները կը ծախուին Սագըզ Աղա՝ Անէսզին թատերասրահը։ Կիներու համար դեղչ։

*** Կիրակի գիշեր Պէշիքթաշի մէջ առաջին հայերէն ներկայացումը՝ Յ. Յ. Պարոնեանի «Մեծապատիւ Մուրացկաններ» և «Ազատութեան Աբօքհօզ»։

Տոմակները կը ծախուին Էէյկիի թատերասրահը։ Կիներու համար մասնաւոր դեղչ։

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԱԿԱՆ ԿԱՐԵՒՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Յ. Դ. ՄԲՄԲԵԱՆԻ

Թուրքահայոց վաճառականութիւնը.— Ուր 500է աւելի մերկին 150 տարուան Հայ վաճառականներու և վաճառականութեան վրայ կը խօսուի գործնական ոճով։ Կը գտնուի Պոլիսի գրավաճառներուն և Բերա Վայսի քով։

Գին 12½ ղրուշ

Հ. Ց. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՑԻՆ ԱՏԵՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

1. «Ազգութեան իրաւունքը պետութեան մէջ» ատենախօս Յ. Քաջազունի։

2. «Թուրք մտաւորականութեան պարտաւորութիւնը» ատենախօս Х.

3. «Ինչ է ռամկավարութիւնը» ատենախօս Ա. Հայրապետեան։

Տեղի կ'ունենայ կիրակի 23 նոյեմ.ին ժամը 8½ին (Ը. Թ.) Դասըմ-Բաչայի Ս. Յակոբ եկեղեցին։

Մուտքը ազատ է

Հ. Ց. Դաշնակցութեան
Տեղական կոմիտէ

Կ. Պոլիս 21 Նոյ. 1908

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՎԻԵՆՆԱ., 4 դեկտեմ.— Զօրքերու չարժման գրպարը կը վերադրուի սա բանին թէ նախապէս որոշուած միջոցներ, 15րդ զօրարանակը տուէյնելու համար, զործադրուելու վրայ են, և թէ Պոսնա-Հերսէք գանուող նոր գրաւուածները հոն փոխադրուած են հիմա ամէն տարուան պէս։

ԲԼԷԹԱ.— Բեքեր Լոյս եւրոպական հաւատական կնճռոտութեանց վրայ խօսելով կ'ըսէ.— «Պալքաններու մէջ խառնութիւններ ծագելու և Աւստրիոյ-Հունգարիոյ կողմէ զէնքով միջամտութիւն մը ըլլալու պարագային, եթէ երբեք Ռուսիա սպառնայ պատերազմ բանալու, Գերմանիա պիտի ստիպուի որ, Երբեակ Զինակցութեան դաշնադրին համաձայն, Աւստրիա-Հունգարիան պիտի պաշտպանէ Ռուսիոյ յարձակումներուն դէմ։ Այս պարագային՝ Ֆրանսա կամ Ռուսիոյ պիտի աջակցի կամ ոչ։ Եթէ աջակցի, 13 միլիոնի աւստրական փոխառութիւնը ծանրայս պիտի վատնուի։ Եթէ չօգնէ՝ Ֆրանսական Հանրապետութիւնը վատնդի պիտի մատնուի։ Հետեւաբար Ֆրանսա ամենէն աւելի չան ունի պատերազմէ մը խուսափելու։ Պատերազմը կարելի կ'ըլլայ՝ եթէ Ֆրանսա ուզէ։» Ի վերջոյ Բեքեր Լոյս խորհուրդ կուտայ որ Ֆրանսա համազգ Աւստրիա-Հունգարիան՝ դեսպանախորհուրդի մը մասնակցելու։

ՊԵԼԼՈՒՆՕ.— Բրօ զիւղին մօտ պատահած փլուզումի մը հետեւանքով, 30 փոքր տուներ փլան։ Արկածը դիւերը պատահած ըլլալուն, ոչ ոք կրցած է ազատիլ։ Մինչեւ հիմա 11 դիակներ հանուած են։

ԹՕՔԻՕ.— Բուռն մրրիկի մը հետեւանքով Թավաթսոյի խորչին մէջ 35 ձկնորսանաւեր ընկղմած են։ 350 զոհ կան։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

21 Նոյեմբեր 1908

Օսմ. Միացեալ փոխոխեալ պարտաթուղթ

Երէկ առաւօտ բացուեցաւ	Ղ.	100 34
» ամէնէն վար գինը	»	100 26½
» » վեր »	»	100 39½
» երեկոյ գոցուեցաւ	»	100 34½

Բուսիի Երկաթուղի

Երէկ առաւօտ բացուեցաւ	Ֆր.	172 ¼
» ամէնէն վար գին	»	171 ⅞
» » վեր »	»	172 ¾
» երեկոյ գոցուեցաւ	»	172 ½

ԲԱՐԻԶԻ ՍԱԿԱՐԱՆ

BOURSE DE PARIS

Նոյեմ. 21/4 Դեկտ. 1908

Ֆրանս. Ռանթ 3 %	97	16
Օսմ. Միացեալ բացուեցաւ	92	10
» » գոցուեցաւ	92	—
Բուսիի Երկաթուղի	171	50
Օսմ. Պանքա	706	
Պոլիս Թրամուայներ	450	
Թրանսվալ	—	—
Բիօ Թինթօ	1871	

ՏՕՔԹ. Ա. ՄԻՄԻՏԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԻՏ

Աչքի, ականջի, քթի, եւ կոկորդի հիւանդութեանց

Դիւրութիւն մը ընծայելու համար իր յաճախորդներուն՝ փոխադրած է իր դարմանատունը, Բերա, Կալաթա Սէրայ, Քրլսթաքլի բասամի մէջի աքաթիմանը, թիւ 1, առաջին յարկ, ուր կ'ընդունի ամէն օր 9էն մինչեւ 4 եւրոպական ժամ։ Բան իր սովորութեան՝ ազքատները ձրիաբար կը դարմանէ ամէն օր։ 10—4

ԵՂԱՆԱԿԻՆ ՀԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Ինչ հաճոյք այս եղանակին Եգիպտոս համբորդել։ Ամերիկայէն ու Անգլիայէն եկող զբօսաշրջիկներուն վերապահուած էր այդ բանը, բայց հիմա որ ամէն ոք կրնայ ճամբորդել, առանց թիզքիրեի ու բաւարօրի հոգն ունենալու, կրնայ այդ պերճանքը վայելել։ Մանաւանդ որ Ռըտիվիէլ Մէյն Լայն, այդ զբօսական ուղեւորութիւնը դիւրացնելու համար, խիստ զեղչուած դներով տոմսակներ կը ծախէ, դեկտ. յունուար և փետրուար ամիսներուն համար։

ԵՐԹԵԼԻԵԿԻ ՏՈՄՍԱԿՆԵՐ

Կ. Պոլիս-Աղեքսանդրիա	Ա. կարգ	14	ոսկի
» »	Բ. »	8.5	»
Իզմիր-Աղեքսանդրիա	Ա. »	10	»
» »	Բ. »	7	»

8—3

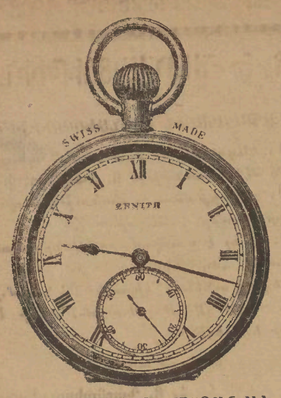

ՈՐՆ Է ԱՄԷՆԷՆ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՈՒԱԾ ԵՒ ԱՄԵՆՈՒՍ ԳՆԱՀԱՏՈՒԱԾ ՄԻԱԿ ԺԱՄԱՑՈՅՑԸ

ԱՄԷՆ ՄԵՏԱՂԷ ԵՒ ԱՄԷՆ ՄԵՆՈՒԹԵԱՄԲ
Ընդհ. ներկայացուցիչ Թուրքիոյ համար
Գ. ՍԱՐԳԻՍՕՖ եւ ԸՆԿ.

ՉԵՆԻԹ

ՄԵԾ ՄՐՑԱՆԱԿ ԲԱՐԻԶ, 1900

ՈՐՆ Է ԺԱՄԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԱՄԵՆԱՎԵՐՋԻՆ ՅԱՌԱՋԴԻՄՈՒԹԵԱՆՑ ԲԱՐՁՈՒՆՔԻՆ ՎՐԱՅ ԳՏՆՈՒՈՂ ԺԱՄԱՑՈՅՑԸ

ԹԻՒ 16 — ՊԱՇՏԷ ԳԱԲՈՒ — ԹԻՒ 16
Օռլոգի-Պամ հատատուրեան դիմացը
Կ. ՊՈԼԻՍ

ԱՌԱՋԻՆ ՄՐՑԱՆԱԿ Նէօշատէլի Դիտարանին. 1903

Մեր յարգոյ յանախորդներուն դրականապէս ապացուցանելու համար մեր ՉԵՆԻԹ ժամացոյցին ուրիշ ամէն ժամացոյցներէ ունեցած բացառակ առաւելութիւններ, վերոյիշեալ երեք յատկութիւններուն, այսինքն նրբախնամ յօրինուածք, տոկունութիւն եւ բարձր ճշդութիւն (haute précision), միոյն մէջ իսկ բերացող ՉԵՆԻԹ ժամացոյց մը եթէ գնորդներու կողմէ մեզ վերադարձուի, պատրաստ ենք վճարելու փոխարժէքը, առանց ո եւ է առարկութեան։ 50—38

ԱՐՏԱՔՈՍ ՍՐՑՄԱՆ Անդամ Ժիւրիի, Միլան. 1906

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԹՐԱՄՈՒԷՅՆԵՐՈՒ ԸՆԿ.

ԱԶԳ.— Կ. Պոլսոյ թրամուէյներու ընկերութիւնը տեսուրդի կը դնէ հետեւեալ հին նիւթերէնները.— Երկաթէ դիծեր, չրջանակներ, սռնակներ, պայտեր և երկաթէ, զինկէ ու կապարէ ուրիշ հին մնացորդներ, որոնք կը գտնուին Շիշլիի, Գէնչլիքթաշի ու Ագսէրայի մթերանոցներուն մէջ։ Աճուրդը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ երեքշաբթի օր, դեկտ. 8, (Ն. Տ.) կէս օրէն յետոյ, ժամը 2ին, Ընկերութեան կեդրոնատեղին, Վոյվոտա, Դալաթիա։ 5—3

ԸՆԴՀ. ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ
Կ. Պոլիս, 26 Նոյեմ. 1908

ԱՄԷՆ ՏԵՂ

ՓՆՏՈՒԵՑԷՔ

Կովկասի հանքային ջուրերը, Ռուս կառավարութեան կողմէ արտօնուած և ծախուած, «Նարզան և Խանթուքի թիւ 20» անունով։

ՆԱՐԶԱՆԸ ամենէն հանքաշուր մըն է որ արիւնը կը մաքրէ և ֆիզիքական ուժերը կը կազդուրէ։ Միզանցքի քրոնիկ հիւանդութիւնց և տուգախտի և ուրիշ հիւանդութիւնց դէմ ազդեցիկ է։ Ախորժակ ալ կը գրգռէ։ «Խանթուքի թիւ 20» լուսադոյն հանքային ջուրն է սեղանի համար։ Սուսմոքին թթուտները կը չեզոքացնէ և մարսողութիւնը կը դիւրացնէ։ ՆԱՐԶԱՆ ԵՒ ԽՍԼԵՆՈՒԻՒ թիւ 20 պաշտօնապէս արտօնուած են բժշկական հեղինակութեանց կողմէ։

Դիլեաւոր մթերանոցը և գրասենեակը կը գտնուին Պոլիս, Տիվան Եոլու փողոց, թիւ 144, թէ՛ մեծաքանակ և թէ փոքրաքանակ կը ծախուին մեր առջեւ յաճախողին։ «Թի Էքզոսմիք Բօ-Օբէրթիվ Սօսայթի լիմիթիտ»քով, բոլոր դեղարանները, ճաշարանները, նպարավաճառանոցները և այլն։ Նոյնպէս մեր մթերանոցին մէջ կը ծախուի Թաշլէյկնի ջուր, կուսավարական քօնիաքի տակ։

Միակ ներկայացուցիչ Կ. Պոլսոյ մէջ
Գ. Լ. ԲԱՐՄԱ։
Գ. Գ.

Ա. Ռէքքիա — Դալաթիա
Էքզոսմիք Դօօրէոաթիվ — Դալ., Բերա, Գալիս եւ Գաալըգիւղ
Բարաաօրուլօ եւ Մէլէթիտաթա — Դալաթիա
Ժ. Սթավրօրուլօ — »
Սթավրօրուլօ Եղբարք — »
Քօթթաքի Եղբարք — »
Թէպէրզալլա և Ընկ. — »
Ժան Բ. Տէսիլաս — »
Վէնսան Գասապեան (Դեղագ.) — Գալիս
Մէհմէտ Բեաղիմ — »
Թ. Լիսս — »
Գ. Սէֆերեան — »
Ժ. Վանթիզիանօս եւ Ընկ. — »
Լիմիթ Լանդրան — Բերա
Տէլէթրաքօրուլօ Եղբ. Ք. եւ Ընկ — »
Թ. Սարքիսեան Բերա, Կ. Գալիս, Դալաթիա
Սօսիէթէ ատ Բրասիլիքիլար աք Ֆրանս — Բերա

եւն. եւն. եւն. 50—42

ԻԻՆԻՕՆ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ԲԱՐԻԶ 1828–1829

1828 L'UNION DE PARIS

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ Ի ԲԱՐԻԶ 9, ԲԼԱՍ ՎԱՆՏՕՄ, 9

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿԱՓԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՔ

Դրամագլուխ և պահեստ	329	Միլիոն Ֆրանք
1906ին գանձուած ապահովագին	30	» »
Մինչեւ 1906ի վերջը հատուցեալ վնասք	480	» »

Ինչպէս այս թուանշաններէն կ'երեւի, Ընկերութեան դրամագլուխն ու պահեստի գումարն է 329 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔ որ նսկայ երաշխաւորութիւն մը կ'ընծայէ ԻԻՆԻՕՆԻ ապահովագրելոց։

Արեւելքի համար մասնաւոր գեղեցիկ սակացոյց. Նպաստաւոր պայմաններ՝ անհամեմատ կերպով աւելի ԴԵՐԱԶԱՆՑ քան ո՛ և է Ընկերութեան պայմանները։ Ապահովագրութեան ամէն ձեւերը ամէնէն ժամանակակից դիներով, օրինակի համար՝ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ի ԴԻՊ ՄԱՀՈՒ, ԽԱՒՌ, ԴՐԱՄՕԺԻՏԻ, ԵԼՆ. ԵԼՆ.։

Ընկերութեան Դրամատունն է ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՆ

Թուրքիոյ և Արեւելքի Ընդհ. Տնօրէնութիւն
Ընդհ. Տնօրէն — ՍԻՄՈՆ ԴԱՅՍԷԼԼԵԱՆ
Պեհ — ՄԻՀԷՐԱՆ ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

Պոլիս, Սուլթան-Համամ, Բաթարմը Օղլու Բաղաժ։
Գործակալութիւնք Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքաց մէջ։ 50—40

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱՆ

ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
11,000,000 օսմ. ոսկի կամ 250,000,000 Ֆրանք դրամագլուխով

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ՝ Պոլսոյ մէջ
ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ՝ Գալաթա, Եէնի ժամի մասնաշէնքը։
ՄԱՍՆԱՇԻՒՂ՝ Բերա, Եիսկի ճամուռ Ֆ 35

ԴԼԽԱՒՈՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԼՈՆՏՈՆԻ ԵՒ ԲԱՐԻԶԻ ԱՌԷՋ

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂՍԵՐ

Առալիա, Առանս, Այտրն, Աֆիոն-Գարահիսար, Հալէպ, Աղէքսանդրիա, Խարբերդ, Էնկիւրի, Պաղատատ, Պասրա, Պէյրութ, Պրուսա, Գասթէմունի, Գավալա, Տէմ Ադամ, Եսկիշէհիր, Նբուսաղէմ, Գոմսանա, Գոնիա, Լառնագա, Լիմասոլ, Գահիրէ, Մէրսին, Միթիլլի, Մանսաթրը, Նիքսարա, Ուշակ, Բաբ-Սարա, Սելանիկ, Սամսոն, Սըվազ, Իզմիր, Տրապիզոն, Սուրիական Տրիպոլիս եւ Սկիւտարի։

Որոշուած պայմանժամով կամ ընթացիկ հաշիւով (գօնթ-գուրան) փոխառութիւն կ'ընէ, արժեթուղթեր կամ փոխանակագիրներ (բոլիսա) պահեստ առնելով։

Փոխանակագիրներ կը ղեղչէ։ Թուրքիոյ և օտար երկիրներու գլխաւոր քաղաքներուն վրայ փոխանակագիրներ, չէքեր, վարկագիրներ եւ հեռագրական օրինակներ կուտայ։

Ընթացիկ հաշիւներ կը բանայ, արժեթուղթեր եւ արժէքաւոր առարկաներ կ'ընդունի ու կը պահէ։

Թուրքիոյ եւ արտասահմանի մէջ կը բաշխուին եւ փոխանակագիրներ կը գանձ՝, սակարանական հրամաններ կը գործադրէ, զանազան տեսակ դրամներ կը փոխէ, կառնէ ու կը ծախէ։

Օսմ. Կայս. Պանքան իբր ուանդ կ'ընդունի, պահպանման փոքր վարձքի մը փոխարէն, ամէն տեսակ արժեթուղթեր, օսմանեան կամ օտար, անուանական կամ կրողին։ Արժեթուղթերը կը պահուին Զէյթուն արկղամարերու մէջ հատատուած մանուսորպէս չմնուած նկուղներու մէջ (պեթոնով եւ մեքենական ամրացումով), որոնք կատարեալ ապահովութիւն կ'ընծայեն։ Ընդունագիր մը կը յանձնէ, որուն մէջ նշանակուած են վիճակախաղերուն մէջ եկած թիւերը։

Օսմ. Կայս. Պանքան պաշտօնապէս կը գանձէ, առանց միջնորդէի, ուանդ ասուած արժեթուղթերուն կտրոնները, կ. Պոլսոյ մէջ վճարելի։ Արտասահմանի մէջ գանձելի կտրոններուն համար չափաւոր միջնորդէք մը կ'առնուի եւ օրուան փոխանակագին համաձայն։ Անոր տարեկան հաշուոյն կ'անցուի պայմանժամի կամ գանձումի օրուան փոխանակագինով։

Ժամանակին գանձումը համար՝ ուանդ տրուած արժեթուղթերուն կտրոնները պայմանժամէն 20 օր առաջ կը կտրուին։

Օսմ. Կայս. Պանքան իբր ուանդ արժեթուղթեր կ'ընդունի նաեւ իր արտասահմանի գործակալութեանց մէջ՝ Լոնտոն ու Բարիզ, իր գլխաւոր մասնաճիւղերուն մէջ՝ Աղէքսանդրիա, Գահիրէ, Իզմիր, Պէյրութ, եւայլն, ինչպէս նաեւ իր գլխաւոր թղթակիցներուն մօտ՝ Աթէնք, Պերլին, Գրիւսէլ, Հռոմ, Վիէննա, եւայլն։ Տոկաներու արդիւնքը ուանդատուին տրամադրութեան տակ դրուած է. կամ իր հաշուոյն մնցուած, կ. Պոլսոյ մէջ։ Այն յաճախորդները, որոնց արժեթուղթերը ի պահ դրուած են, կրնան իրենց թնդրանքին վրայ գանուած տեղերէն առնել կամ իրենց հասցէին դրկել տալ։

Օսմ. Կայս. Պանքան կը կատարէ տարբեր կարգի հրամաններ մեր եւ օտար հրապարակներու վրայ. գնում եւ վաճառում կը կատարէ կանխիկ կամ պայմանժամով։ Հանրութեան տրամադրութեան տակ կը դնէ, օրուան գնով, կոգմը արժեթուղթեր, ինչպէս Բաւէլիի երկաթուղիի, Եգիպտական Քրէտիթ Ֆոնսիէի Ցանուցանակի ազդ. Պանքային պարտատոմսերը, Օսմ. Ապահովագրական Ընկերութեան, եւայլնի բաժնեթուղթերը։ Ամիսական կերպով յանձնելի են այս արժէքներ։

Օսմ. Կայս. Պանքան կը ստանձնէ արժեթուղթերու վրայ ամէն գործառնութիւններ. փոխանձում, կտրոնների նորացում, եւն., մասնաւոր սակագնի մը համաձայն։ Օսմանեան եւ օտար արժեթուղթերու վրայ փոխառութիւն կ'ընէ հայրենիացում և չատ չ փոքր պայմաններով։ Իրենց պայմանժամէն առաջ կը ղեղչէ կապ մը օսմանեան եւ օտար արժեթուղթերու կտրոններ։ Իր մասուկներուն մէջ գանուած արժեթուղթերուն կտրոնները կը վճարէ, առանց միջնորդէքի, ինչպէս 4% Օսմ. փոխառութեան պարտաթուղթերու, 1901-1905ի 4% Օսմ. փոխառութեան պարտաթուղթերուն եւ Քիւոր Նասէոնգսանի 6% փոխառութեան պարտաթուղթերուն կտրոնները։

Օսմ. Կայս. Պանքան բաժին մը հատատած է Սակարանի արժեթուղթերուն վրայ տեղեկութիւններ տալու, անոնք Սակարանմէջ ընդունուած ըլլան կամ ոչ։ Այս տեղեկութիւնները հրի կը տրուին։

Օսմ. Կայս. Պանքան կ'երաշխաւորէ ընդդէմ հարիւրին հարիւր վճարելէ առաջ եկած կորուստը, վիճակահանութեան մինչոցաւ, այսինքն վճարման գինով։ Ապահովութեան ասկը. որ փոխնական է, էջ Խոզորդուի ուղղին։ 50—45

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՕՆԻՔ

BANQUE DE SALONIQUE

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 10,000,000 Ֆր.
ՎՃԱՐ. ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարս 1906ին 8,000,000 Ֆր.
ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարս 1906ին 3,700,000 Ֆր.

ԿԵԴՐՈՆՆ Է ՍԵԼԱՆԻԿ

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂՍԵՐ՝ Աղէքսանդրիա, Գահիրէ, Գալաթա, Կ. Պոլիս (Գալաթա և Գալիս), Մանչեսթր, Սկիւտարի եւ Իզմիր։

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՕՆԻՔ խնամով կը կատարէ Կ. Պոլսոյ, Եւրոպական Թուրքիոյ եւ Ասիոյ և Եգիպտոսի հրապարակներուն, ինչպէս նաեւ միւս օտար քաղաքներուն վրայ քաշուած փոխանակագիրներ։ Չէքերու հաշիւներ կը բանայ։ Արժեթուղթերու վրայ փոխառութիւններ կ'ընէ։ Սակարանական հրամաններ կը կատարէ եւրոպական բոլոր հրապարակներուն վրայ։ Չէքեր եւ վարկագիրներ կը հանէ Թուրքիոյ և արտասահմանի բոլոր քաղաքներուն վրայ։ Աւանդներ կ'ընդունի ի տես վճարելի և 3, 6, 9, 12 ամսուան որոշ պայմանժամերով։ Վերջապէս տեղանաւորական ամէն գործառնութիւններ կը կատարէ լաւագոյն պայմաններով։ Պանքս ազ Սալոնիք փոքր վճարումներու համար ալ Խնայողական Մասուկ մը ունի, չատ նպաստաւոր պայմաններով։ 50—41

ՊԱՐԶ ՕՐԱՑՈՅՑ 1909 ՏԱՐԻՈՅ

Ս. Փ. Ազգ. Հիւանդանոցի սեպհական 1909 տարւոյ պարզ օրացոյցը հրապարակ եկած է մարքուր տպագրութեամբ և կը վաճառուի բոլոր գրավաճառաց քով։

Գինն է 1 դահեկան

ԱՆԱՏՈԼԻԻ ՕՍՄ. ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երթեւեկութիւն կատարուելու 1908 սեպտեմբեր 14 (Ն. Տ.) երկուշաբթի օրէն սկսեալ

ԷՍԿԻ ՇԷՀԻՐ - ԳՈՆԻԱ

ԵՐԹ Դարձ. 223 խառն Ա.Ա. Ժ. Վ.	ԿԱՅԱՐԱՆ	ԴԱՐՁ Դարձ. 224 խառն Իրկ. Ժ. Վ.
12 —	մկն. Էսկի-Շէհիր	ժմն. 3 —
12 42 »	Կէօքէէ Քըսրք	մկն. 2 20
1 39 »	Սապանճը Բունար	» 1 38
2 33 »	Ալաեունա	» 12 42
3 14 »	Զէքիւրլէր	» 11 53
4 11 »	Տէօյէր	» 11 05
4 40 »	Իսհանիյէ	» 10 20
5 04 »	Համամ	» 9 53
5 14 »	Կալլիկէօլ համամ	» 9 44
5 41	ժմն. Ա.Ֆ. Դարաճիսար	մկն. 9 13
6 01	մկն. Ա.Ֆ. Դարաճիսար	ժմն. 8 53
6 41 »	Գէօյիւք Զօպանլար	» 8 20
7 36 »	Ջայ	» 7 33
8 21 »	Իսկէզլու	» 6 40
8 45 »	Նասխան	» 6 15
9 16 »	Աք Չէհիր	» 5 53
9 48 »	Ազարի քէօյ	» 5 13
10 30 »	Զավուշլը քէօյ	» 4 35
11 08 »	Իլկին	» 4 03
11 55 »	Գաարը-Խանը	» 3 09
12 50 »	Սէրայ-Ինի	» 2 27
1 22 »	Մէյլան	» 1 47
2 22 »	Բունար-Պաշը	» 12 42
3 —	ժմն. Գոնիա	մկն. 12 —
Իրկ.		Առտ.

ԷՍԿԻ ՇԷՀԻՐ - ԷՆԿԻՒՐԻ

ԵՐԹ Դարձ. 122 առն Ա.Ա. Ժ. Վ.	ԿԱՅԱՐԱՆ	ԴԱՐՁ Դարձ. 121 խառն Իրկ. Ժ. Վ.
1 —	մկն. Էսկի Շէհիր	ժմն. 11 —
1 44 »	Աք Բունար	մկն. 10 18
2 24 »	Ալբիւ Քէյ	» 9 46
3 4 »	Գէյլիք Ախուր	» 8 58
4 9 »	Սարիքէօյ	» 8 1
4 58 »	Գիլէր	» 7 4
5 35 »	Սասիլէր	» 6 27
6 9 »	Գէյլիք Քէօփրիւ	» 6 —
7 3 »	Բօլաթլի	» 5 16
8 21 »	Մալի Քէյ	» 3 49
9 15 »	Մէնեան Քէյ	» 2 47
10 —	ժմն. Էնկիւրիւ	մկն. 2 —
Իրկ.		Առտ.

ՀԱՄԻՏԻՊ - ԱՍԱՌԱՋԱՐ

ԵՐԹ Դարձ. 424 խառն Իրկ. Ժ. Վ.	ԿԱՅԱՐԱՆ	ԴԱՐՁ Դարձ. 421 խառն Ա.Ա. Ժ. Վ.
7 15	մկն. Համիտիէ	ժմն. 5 03
7 33	ժմն. Առտ-Բազար	մկն. 4 45

ԱԼԱՇԵՒԻՆՏ - ՔԷՕՓԱՀԻՍԱ

ԵՐԹ Կր. 322 խր. Ա.Ա. Կայարան	Ժ. Վ.	324 խր. Իր. Ժ. Վ.
Ալաշեւնտ մկն.	2 35	12 45
Քէօփահիսա ժմն.	2 55	1 05
ԴԱՐՁ Կր. 321 խր. Ա.Ա. Կայարան	**Ժ. Վ.**	**Ժ. Վ.**
Քէօփահիսա մկն.	2 —	12 05
Ալաշեւնտ ժմն.	1 40	11 45

ՀԱՅՏԱՐ ՓԱՇԱ — ԷՍԿԻՇԷՀԻՐ

ԵՐԹ Կր. Թ. 44 խր. Ա.Ա.	Թ. 46 խր. Ժ. Վ.	ԿԱՅԱՐԱՆ	ԴԱՐՁ Կր. Թ. 41 խր. Ա.Ա.	Թ. 43 խր. Ժ. Վ.
առ. 12 32	իր. 7 45	մկն. Քարաքէօյ Կամարլը	ժմն. 4 44	առ. 11 55 իր.
12 52	8 05	ժմն. Հայատար Փաշա	մկն. 4 24	11 15
1 22	8 15	մկն. » »	ժմն. 4 12	10 54
2 37	9 29	ժմն. Բէճիքլը	մկն. 2 58	9 50
2 45	9 40	մկն. »	ժմն. 2 44	9 39
3 06	10 01	» Թուզլա	մկն. 2 24	9 17
3 28	10 24	» Կէյզղէ	» 2 02	8 55
3 05	10 48	» Տիլ Իսքէլէսի	» 1 33	8 26
4 —	10 58	» Թաշճանէիլ	» 1 19	8 16
4 16	11 17	» Հէրէքէ	» 1 08	8 06
4 37	11 39	» Նարլմա	» 12 41	7 42
4 49	11 51	» Թիւթիւն Զիֆթլիք	» 12 29	7 30
4 59	12 02	» Տէրինէէ	» 12 18	7 21
5 13	12 18	ժմն. Իզմիտ	մկն. 12 —	7 06
5 38		մկն. »	ժմն.	6 41
6 11		» Գէօյիւք Տէրզէնտ	մկն.	6 10
6 39		» Սապանճա	»	5 41
7 03		» Համիտիէ	»	5 25
7 44		» Կէյվէ	»	4 32
8 04		» Աք Հիսար	»	4 10
8 33		» Մէքէճէ	»	3 45
8 57		» Լէֆքէ	»	3 13
9 32		» Վէզիր Խան	»	2 38
10 12		ժմն. Գիւմիւկ	մկն.	2 02
10 24		մկն. »	ժմն.	1 50
11 32		» Քարաքէօյ	մկն.	1 —
12 13		» Գօզթէպէ	»	12 24
12 59		» Իրն Խօնիւ	»	11 48
1 29		» Զաւրլը Հիսար	»	11 16
իր. 2 07		ժմն. Էսկի Շէհիր	»	10 40 առ.

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍՔԷՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Ընդմէջ Հալի, Կ. Պոլսոյ եւ Օսեսայի

Անուանք	Թոն	Անուանք	Թոն	Անուանք	Թոն	Անուանք	Թոն
Ալասնա	1069	Տիտա	4311	Հիսարլը	1531	Մարթէլլա	3709
Ալիքէ	3607	Տամինա	938	Հիսար	3720	Մէքքաս	3557
Անգէլա	1541	Տաւրա	3332	Հարթիա	1600	Մէլա	1057
Աֆրիքա	3277	Տրաքա	1718	Հուանգէլ	595	Մանդէվիլլա	
Գասանա	1322	Տիմաս	504	Իսկէ	2354	Մաւրիլլա	3419
Գարամիա	1236	Էնրա	3464	Իտանա	3540	Նէգրա	1933
Գիգիտալ	4421	Էլտրաքաս	1520	Ճիշէ	1080	Օսիա	4100
Դէլրա	1371	Էրսաքէ	1841	Քիլէս	1053	Խիթաքսիս	4036
Դարիա	1337	Զիրա	954	Քալիթա	3307	Օրլանտա	1535
Դարէա	244	Զիրլանտա	1828	Քոնիա	1700	Օրթիա	242
Դարա	1094	Զիլանիկա	349	Լէս	1053	Պալերմա	1637
Ծիքսիս	2729	Զրանիքրա	1582	Լէգանիթ	3272	Բալտ	510
Սանթիա	1831	Կալիլէ	3060	Լիվերպուլ	1643	Բիրմա	3329
Գոլոբատա	4235	Կիլիան	1143	Լոյնեսս	3191	Բիանգա	1553
Գանիա	2905	Կօզա	1011	Մալտա	724	Բալլա	1513
Գարա	895	Կրոնոս	1695	Մարէնիա	1273	Բոսֆէա	1789
						Բաղտիր	136
						Մալան	

Ընդհանուր վաճառքով Հալէն հոս հասած են.
Աւէքրօ շոգենաւը, նաւապետ Հիք։
Միխաս շոգենաւը, նաւապետ Թրբր։
Ընդհանուր վաճառքով Հալէն հոս ելած է.
Քասիլիա շոգենաւը նաւապետ Ռունթրն, դեկտ. 8ին
Ընդհանուր վաճառքով Հալէն հոս ելած է.
Թիւ 22—24, Փեյլիք Մեյլէթ հոս. Գալաթա։ 39 50 44

Khedivial Mail Line
(Քէսիվիալ Մէյլ Լայն)
Շոգենաւային Ընկերք

Շաբաթական ամենեն արագ երթեւեկ Պոլսոյ եւ Ադրիանգրիոյ միջեւ

«Օսմանիէ» շոգենաւը նաւապետ Կաստելլիէ, կիրակի, 6 դեկտեմբեր 1908 (Ը. Թ.) կէս օրէն Ադրիանգրիա ելլելու հոս կը ժամանէ իսկ երեքշաբթի 8 դեկտ. 1908 (Ը. Թ.) կէս օրէ եաքը ժամ 3ին պիտի մեկնի Ադրիանգրիա հանդիպելով Իզմիր և Գիրեան։

ՍՈՒՐԻՈՅ ԳԻԾ

«Մարտիէ» շոգենաւը, նաւապետ Գիտուլէյ Դիկո. 5ին կ. Պոլսէն ելլալով պիտի ելլէ դէպի Կէլիպոլը, Ցարատանէ, Միթիլի Իզմիր, Սաքզը, Հաստոս, Մերսին, Իսքէնտէրան, Սուրիական Տրիպոլիս, Պէյրութ, Հայֆա, Եաֆա, Բաբ-Սարա և Ադրիանգրիա։

ՍԵՒ ԾՈՎԻ ԳԻԾ

Արագ երթեւեկ կ. Պոլսոյ եւ Տրապիզոնի միջեւ

«Մէնդալէ» շոգենաւը, հինգշաբթի, 3 դեկտ., առաւօտեան ժամը 12ին պիտի մեկնի Տրապիզոն, հանդիպելով Ինէպոլի, Սամսոն, Կիրասոն և Ռիզէ։

Տեղեկութեանց համար դիմել Ընկերութեան կեդրոնատեղին. Գալաթա քաղաքին վրայ. Մէյմանէթի խան. իսկ հոս՝ Գալաթա. Գալաթա Վոյվոտա Սարայ խան

ՄՕՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ճամբորդ եւ ապրանք փոխադրող օդգենաւեր

Ա. ԿԱՐԳԻ	Բ. ԿԱՐԳԻ
Սեդի	Նայդօգբիս
Միճիս	Էմէյսիս
Բաւիսիս	Գուլգիբիս
Թէյպեր	ՄօՀրիս
Նարպօճ	Ֆայէլի
Նավարին	Ֆաուրս
	Թիպս

Առաջին ծարգի շոգենաւերը լաւ կահագրուած են, նաւուն մէջ՝ բաց ընդարձակ սենեակներ ունին, եւրոպական. թեամբ կը լուսաւորուին եւ կին համբարձներու համար տեղուն ունին։

Երկրորդ ծարգի շոգենաւերն ալ ամենամեծի թեամբ համբարձներ կ'առնեն բայց տեղուն չունին։ տարեկան

Կ. Պոլսէ Լիվերպուլ Ա. ծարգի գին է 15
» » Բ. » » » 11

Կը խնդրուի վաճառականներէն որ փոխադրութեանց համար Գալաթիոյ մաքսատունը դիմեն՝ իրենց հրամանները ան շոգենաւին ժամանումէն 24 ժամ առաջ։

Ամերիկայի եւ Եւրոպայի նաւահանգիստներու ճանապարհ համար ապրանքներ կ'ընդունուին։

Դիմել առ Ճ. Վ. ՈՒԻԹՕՒԼ եւ Ընկ. Գալաթայի
Օպիթալ խան. Գալիէ գարաս, Գալիս
ՃԷՆՕՍ ՄՕՍ Ընկ.
50—7 31 Ճեմ. Սարեպ. Լիվերպուլ

Cie RUSSE
Navigation à Vapeur et de Commerce
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Շաբաթուան երթեւեկութիւն
Նոյեմբեր

Դշ. 12/25 Իզմիրլի, Սիճոզ, Սամսոն, Օրասու, Կիրասոն, Տրապիզոն, Ռիզէ և Գաթում. կէս օրէն առաջ ժամը 10ին։
Դշ. 12/25 Օսեսա. երեքուան ժամը 4ին։
Նշ. 13/26 Իզմիր, Գիրեան և Ադրիանգրիա. ժամը 10ին։
Նշ. 13/26 Օսեսա. ժամը 4ին։
Ուր. 14/27 Սեվաստոպոլ. ժամը 10ին։
Շբ. 15/28 Օսեսա. ժամը 10ին։
Շբ. 15/28 Տարանտէլ, Միթիլի Իզմիր, Գիրեան, Հաստոս Մերսին, Իսքէնտէրան, Թրիպոլի, Պէյրութ, Հայֆա, Եաֆա, Բաբ-Սարա և Ադրիանգրիա. ժամ 4
50—13

ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՈՒԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Ն. ԲԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Ա. կարգ Բարիզի համար 200 ֆր.
» » Մարսիլիոյ » 160 »
Բ. » Բարիզի » 150 »
» » Մարսիլիոյ » 120 »
Ա. կարգ Լոնտոնի համար 248.35 ֆր.։
Բ. կարգ 185.10 ֆր. (Տիբեի համրով)։
Տեղեկութեանց համար դիմել Գործակալին՝ Թոփխանէ, քարափին վրայ։
15 50—8 Թ. ԴԷՊՈՒԼ

Առօնական ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ